

DE MILITAIRE SPECTATOR

Maandblad voor Krijgswetenschap

111^e Jaargang No. 3 Maart 1942

In dit nummer:

Het Gevecht bij Mook

**De Oorlog in het
Verre Oosten**

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V., DEN HAAG

DE MILITAIRE SPECTATOR

MAANDBLAD VOOR KRIJGSWETENSCHAP

Directeur J. MOORMAN
Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie.

Hoofred. D. A. VAN HILTEN, DEN HAAG
Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf.

Redacteuren:

J. J. C. P. WILSON, Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf.
M. R. H. CALMEIJER, Kapitein van den Generalen Staf.
A. ETERMAN, Kapitein der artillerie.

Redactie en Administratie: Zwarteweg 1, Den Haag — Tel. 117783 en 117784
Abonnement f 2.63 per kwartaal. Indië en Buitenland f 12.50 per jaar. Losse Nummers f 1.05
Postrekening 44715 ten name van Moorman's Periodieke Pers N.V.

111e JAAR No. 3

NADRUk VERBODEN

MAART 1942

PUBLICATIE VAN HET KRIJGSGESCHIEDKUNDIG INSTITUUT

IX¹⁾

HET GEVECHT BIJ MOOK

(10 Mei 1940)

(met 2 schetsen)

bewerkt door J. J. C. P. WILSON,
Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf,

onder toezicht van den Generaal-Majoor N. T. CARSTENS,
Chef van het Krijgsgeschiedkundig Instituut

Troependeel:

3-II-26 R.I., versterkt met deelen van M.C.-II-26 R.I., 1 stuk 8 staal en een detachement politietroepen van de Groep Haps.

Stafkaartblad: Vierlingsbeek West.

Voorwoord.

Voor de algemeene inrichting der Maaslinie wordt verwezen naar publicatie No. III (*Mil. Spectator* van Juni 1941).

De beschrijving van het gevecht bij Mook is gegrond op de gevechtsberichten en schriftelijke verklaringen en verslagen van 5 sectiecommandanten en van 26 groepscommandanten, korporaals en soldaten (de compagnies-commandant liet bij zijn gevangenneming het leven), alsmede op verklaringen van ingezetenen.

Het gevecht heeft zich feitelijk afgespeeld te Katwijk-aan-de-Maas. Om verwarring met de gelijkkluidende en zooveel meer bekende dorpsnamen in Zuid-Holland te voorkomen, is het benoemd naar het aan de overzijde van de rivier gelegen dorp Mook, dat dus zijn naam heeft gegeven aan den slag van 1574 en aan het gevecht van 10 Mei 1940.

¹⁾ De studie „Het Gevecht bij de brug van Keizersveer” opgenomen in het nummer van Febr. 1942. no. 2, is abusievelijk genummerd VII, dit had moeten zijn VIII.

I. Algemeene toestand (zie de beide kaarten).

Tusschen paal 163,5 en paal 166 werd de Maaslinie bezet door 3-II-26 R.I. onder bevel van den Reserve-Kapitein F. G. H. VAN HOOGENHUIZE. Zij was versterkt met 6 zware mitrailleurs, 1 stuk 8 staal en 2 kanonnen van 5 cm tegen vechtwagens, benevens door een detachement politietroepen.

De bezetting beschikte over 2 rivierkazematten, in elk waarvan een kanon van 5 cm en een zware mitrailleur waren opgesteld, alsmede over 6 gietstalen koepels en 7 stekelvarkens, waarin de overige 4 zware mitrailleurs en de 9 lichte mitrailleurs ¹⁾ hun gevechtsofstellingen betrokken. Bij de laatstgenoemde 13 kazematten behoorden schuttersputten, samengesteld uit platen van gewapend beton, die in het dijkslichaam waren ingelaten en die elk een standplaats vormden voor één der niet in de kazematten ingedeelde manschappen. Voorts waren per groep aan den binnenvoet van den dijk 2 lignissen aangebracht.

De meeste groepscommandanten hadden hun gevechtsofstelling bij den mitrailleur in de kazemat; bij 2 groepen bevonden zij zich in een schuttersput en was de korporaal, opvolger-groepscommandant, bij den mitrailleur.

Van de 7 stekelvarkens lagen 112 S en 113 S boven op den dijk, de overige waren tegen het buitendijksche talud gebouwd; zij waren dus buitengewoon zichtbaar. Van de gietstalen kazematten, die hier laag gehouden waren en die niet waren gemaskeerd, lagen er 2 ter weerszijden van de spoorbaan, 2 tegen den dijk en 2 (109 G en 111 G) vooruitgeschoven in den uiterwaard nabij de waterlijn.

In het geheele compagniesvak was een hekversperring van prikkeldraad aangebracht.

Het stuk 8 staal stond in een open opstelling, ingegraven in den dijk ongeveer 100 m zuidelijk van het veer, de zware mitrailleurs bevonden zich in de kazematten 109 G, 111 G, 116 G en 117 G, alsmede in de beide rivierkazematten. Deze beide laatste werden bezet door een detachement politietroepen, sterk 2 O.On. en 24 man van de Groep Haps, welk personeel tevens belast was met het doen springen van de spoorbrug, het viaduct in de spoorlijn over den kunstweg Katwijk—Klein Linden en de veerpont te Katwijk. De zware mitrailleurs in de rivierkazematten werden bediend door infanteristen.

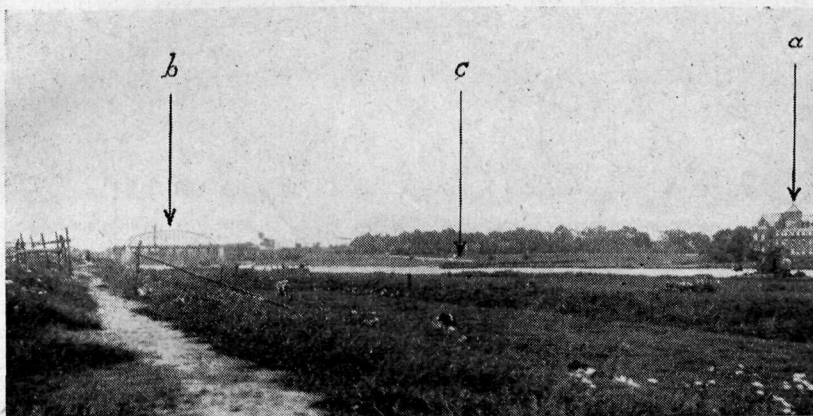
De indeeling der compagnie was zeer eigenaardig ²⁾. Beschikbaar waren 5 sectiecommandanten en de C. der politietroepen. Ingedeeld waren (van Noord naar Zuid):

- a. een sectie van 3-II-26 R.I. onder Vaandrig J. J. VIJVERBERG in de stekelvarkens 119 S, 118 S en 115 S (3 lt. mitrailleurs),
- b. de bezetting der beide rivierkazematten onder Sergeant NEFS,
- c. een sectie van M.C.-II-26 R.I. onder dpl. Sergeant BOMBEEK in de gietstalen kazematten 117 G, 116 G, 111 G en 109 G (4 zware mitrailleurs),
- d. het stuk 8 staal,
- e. een sectie van 3-II-26 R.I. onder Vaandrig J. VESTERING in de stekelvarkens 112 S en 113 S en den gietstalen koepel 114 G (3 lichte mitrailleurs),

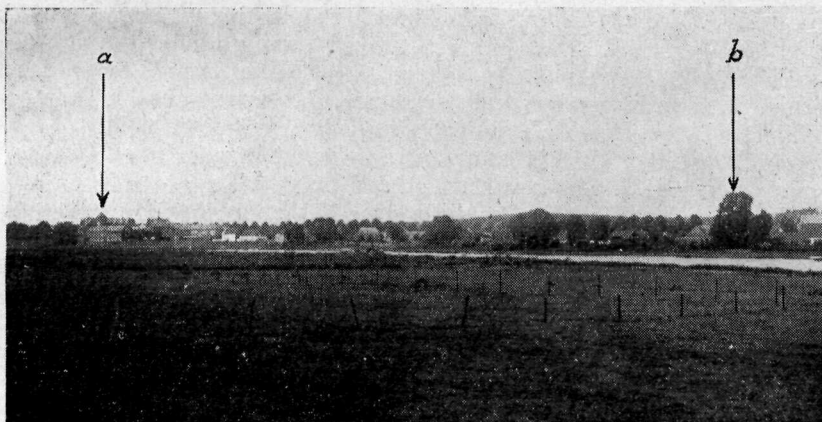
¹⁾ II-26 R.I. was ingedeeld in 4 tirailleurcompagnieën, elk versterkt met eenige zware mitrailleurs. Toen 4-II-26 R.I. werd opgericht, moest 3-II-26 R.I. hiervoor 3 lichte mitrailleurs afstaan.

²⁾ Men vergelijkte de alleszins logische indeeling van 2-III-26 R.I. te Grubbenvorst (Publicatie No. 4 van de krijgsgeschiedkundige afdeling van het Hoofddregelingsbureau) (Zie Mil. Spectator van Juni 1941).

Rivierpanorama van den Westelijken oever op den Oostelijken.

Afb. 1a. Foto genomen van kazemat 113 S in de richting van de spoorbrug.
a = Klooster te Mook. *b* = Spoorbrug *c* = Opstelling 8,8 cm geschut.

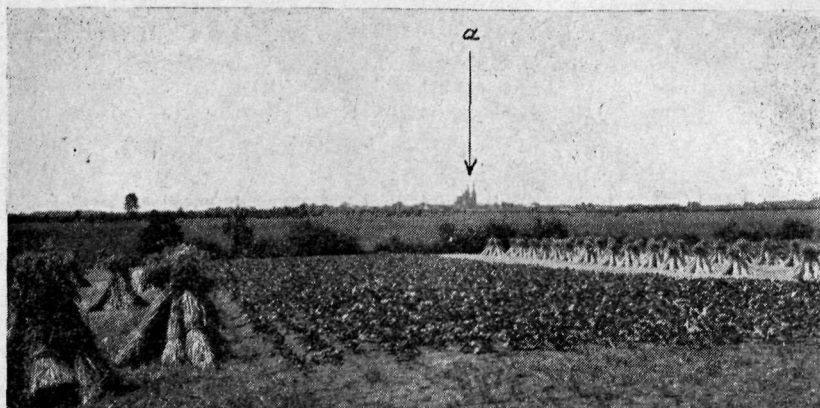

Afb. 1b. Foto genomen van kazemat 123 G in de richting van de spoorbrug
 (sluit aan bij 1a).
a = Klooster te Mook. *b* = Kerk te Mook (achter den hoogen boom).

- f.* een sectie van 3-II-26 R.I. onder Vaandrig J. DE LIEFDE in de stekelvarkens 108 S en 110 S en den gietstalen koepel 123 G (3 lichte mitrailleurs).

Aangezien stekelvarken 115 zich ten zuiden van den hoogen spoordijk en op 600 m Zuid van de opstelling van den betrokken Sectiecommandant bevond, was het voor dezen ondoenlijk om aan den kazematcommandant bevelen gedurende het gevecht te doen toekomen.

Hetzelfde gold voor den C. der sectie zware mitrailleurs, die zich nabij koepels 116 G en 117 G bevond, doch van wiens opstelling de beide andere koepels 111 G en 109 G te ver waren verwijderd.

Afb. 2. Gezicht op de open Oostelijke oeverlanden, Zuid van Mook. Foto genomen van pl. 121 aan de kunstweg Mook-Plasmolen in de richting Cuyk.
a = Kerktoren van Cuyk.

De oudste sectiecommandant en eenige luitenant bij de compagnie, Res. 1e Luitenant F. H. MONTULET, was belast met het stellen van 2 boomverhakkingen (objecten 1605 en 1606) en van een aspergeversperring ten oosten van de Maas. Hij beschikte hiertoe over 2 sergeanten en \pm 20 korporaa's en soldaten van zijn sectie. Het overige personeel der sectie, dat voor deze handelingen niet noodig was, was over de drie andere tirailleur-sectiën verdeeld.

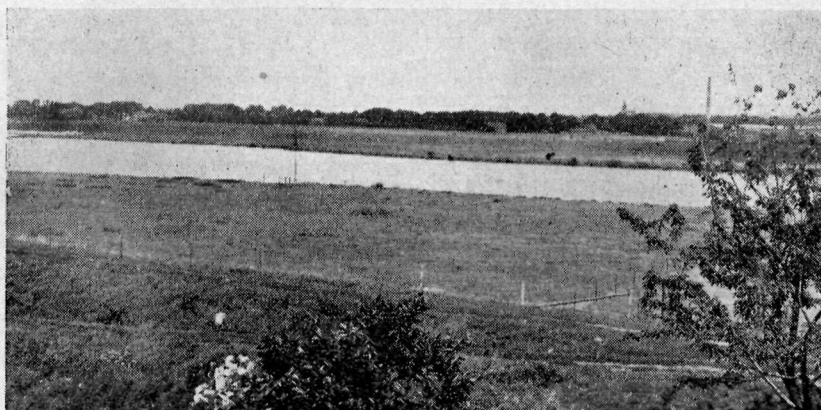
Grenswachten waren in het compagniesvak niet ingedeeld.

De cp. van den C.C. was gevestigd in een boerderij aan den kunstweg Katwijk—Klein Linden aan de Oostzijde van het spoorwegviaduct en bevond zich dus omstreeks 300 m achter de frontlijn. De waarnemend bataljonscommandant had zijn cp. te Haps gevestigd. Er was telefonische verbinding tusschen den B.C., den C.C. en de politietroepen bij de spoorbrug. *In de compagnie ontbrak voorts elke telefonische verbinding.*

Wat het terrein betreft, kan worden medegedeeld, dat het overgangspunt bij Mook—Katwijk den aanvaller alle denkbare voordeelen biedt. Het heuvelterrein op den Oostelijken oever (Oostberg 60 m; Papenberg 70 m; Mookerschans 46 m; Slot de Mookerheide; Uitzichttoren der theeschenkerij) geeft een volkomen inzicht in het vlakke terrein bij Katwijk en Cuijk. Van de genoemde punten zijn bij invallend licht uit het oosten (dus 's morgens) de kazematten aan de Maas stuk voor stuk te zien. Bovendien nadert dit hooggelegen boschterrein bij Mook de rivier tot op korten afstand en gaat daarna over in het evenzeer bedekte terrein van het langgerekte dorp Mook, waarvan de rand tusschen de spoorbrug en paal 164 tot vlak aan de rivier reikt (zie afb. 1a en 1b).

Als voordeelen voor den aanvaller gelden:

- a. Uitmuntende waarnemingsmogelijkheid;
- b. Uitstekende artilleriestellingen;
- c. Een zeer goede verharde weg (Cleve—Kranenburg—Groesbeek—Mook);
- d. Gedekte nadering tot aan de rivier en zeer goede gelegenheid voor het aanvoeren en gedekt gereedleggen van overgangsmiddelen en voor het op korten afstand van de rivier in stelling brengen van lichte artillerie.

Afb. 3. Panorama van kazemat 117 G op het terrein op den Oostelijken oever, Noord van de spoorbaan.

Zuid van Mook tot nabij Middelaar bevindt zich op den Oostoever open terrein, dat door mitrailleurs van den verdediger geheel kan worden bestreken (zie afb. 2); N. van de spoorbrug is het terrein ten westen van den kunstweg Mook—Malden geheel open (zie afb. 3).

Het terrein op den westelijken oever is alleen nabij Katwijk en Cuijk bedekt. Tusschen deze beide plaatsen en N. van spoorbrug is het zeer open. Op ongeveer 100 m van de waterlijn der rivier is een dijk gelegen, die gelegenheid geeft voor gedekte communicatie achter langs kazematten en schuttersputten. Deze communicatie wordt evenwel sterk gehinderd door de hooge spoorbaan en door een dwarsdijk, die van Galberg naar paal 163,8 aan de rivier loopt (alleen kazemat 108 S lag ten zuiden van dezen dijk).

De uiterwaard tusschen den hoofddijk en de rivier is volkomen open en vlak. De beide kazematten 109 G en 111 G lagen geïsoleerd nabij de waterlijn.

De taak der compagnie was: Standhouden. Zij was in het zuiden aangeleund aan 2-II-26 R.I. (Reserve-Kapitein B. HUETING; cp. te Cuijk), in het noorden aan 3.-I-26 R.I. (Reserve-Kapitein Dr. J. POSTMA (†); cp. te Heumen).

. Gebeurtenissen vóór het eigenlijke gevecht.

Tegen middernacht op 9 Mei ontving Res. 1e Luit. MONTULET opdracht van den C.C. om de versperringen Oost van de Maas aan te brengen. Zelf begaf hij zich omstreeks 2.00 naar den Oostoever om te controleren of het stellen van de aspergeversperring onder het viaduct in den kunstweg Mook—Malden en van de beide boomverhakkingen (No. 1605 en 1606) op den kunstweg Mook—Grosbeek behoorlijk geschiedde. Daar twee ladingen van die verhakkingen weigerden, eischte een en ander meer tijd, dan kon worden verwacht en waren de verhakkingen pas bij het aanbreken van den dag gereed. Toen Luit. MONTULET zulks telefonisch aan den C.C. meldde, vlogen groote aantallen Deutsche vliegtuigen reeds over ons grondgebied. Van grensoverschrijding was toen nog niets bekend, hoewel deze op dit oogenblik reeds moet hebben plaats gehad.

Luit. MONTULET kreeg opdracht zich naar den westelijken Maasoever te

begeven en spoedde zich per rijwiel bergafwaarts naar de rivier. Juist toen hij deze bereikte, sprong de brug, hetgeen te ongeveer 4.30 geschiedde en trof hij bij het pontveer een patrouille Nederlandsche militairen van 3-11 G.B. uit Groesbeek aan, die andere militairen hadden gesproken, welke de grensoverschrijding persoonlijk hadden vastgesteld. Deze patrouille werd even later door Kapitein VAN HOOGENHUIZE ondervraagd, waarna Luit. MONTULET opdracht kreeg zich naar de Maas te begeven om daar, de noodige bevelen te geven als gemachtigde van den C.C.

Het gros van het versperringspersoneel, dat ten oosten van de Maas had gewerkt, heeft den Westoever niet meer kunnen bereiken en geraakte in krijgsgevangenschap.

De compagnie had — ingevolge bevel van C.-Peeldivisie — de opstellingen om 3.00 volledig bezet. Omstreeks 4.00 passeerden talloze vliegtuigen, gaande van Oost naar West, de rivier. Daarna zijn de spoorbrug over de Maas (object No. 1618), het viaduct over den kunstweg Katwijk—Linden (object No. 1657) en de veerpont (object No. 1620) vernield, hetgeen zonder moeilijkheden geschiedde.

3. Het springen van de brug bij Mook.

Aangezien de bruggen bij Mook en Gennep in hetzelfde bataljonsvak van II-26 R.I. zijn gelegen en de eerste wel is gesprongen, terwijl de laatste onverlet in 's vijands handen is gevallen, was het van het meeste belang om vast te stellen, om hoe laat en op wiens last de brug bij Mook tot detonatie was gebracht. Het onderzoek ter zake liep aanvankelijk volkomen vast, daar zoowel de brugcommandant, Sergeant NEFS der politietroepen, als de C.C., Reserve-Kapitein VAN HOOGENHUIZE, op 10 Mei 1940 te Katwijk het leven lieten. Bovendien waren alle telefoon-gesprekken tusschen deze beide Commandanten gevoerd zonder dat er getuigen bij waren.

Het is intusschen, zij het na maandenlang zoeken, gelukt om met een groote mate van zekerheid te kunnen vaststellen, dat de brug te Mook tusschen 4.25 en 4.30 op last van C.-Peeldivisie tot detonatie is gebracht. In verband met verschillende in omloop zijnde geruchten zal hieronder in extenso worden uiteengezet op grond van welke overwegingen dit feit is vastgesteld kunnen worden.

Als vaststaande feiten kan worden uitgegaan van het volgende:

a. het uur „U” van de grensoverschrijding was voor de aan de Maas opereerende Deutsche troepen vastgesteld op 3.55 Duitschen zomertijd = 5.35 Nederlandschen zonnetijd.

b. groote zwermen vliegtuigen zijn — vliegende in westelijke richting — om 4.00 over de Maas gekomen.

c. de over de brug bij Gennep doorgedrongen pantsertrein passeerde om 3.55 de grens, liep bij het station Gennep op dood spoor, is teruggedreden en trok om 4.00 over de spoorbrug. Na het passeeren van de brug zijn Deutsche troepen ontladen om de kazematten aldaar te nemen, waarna de trein is doorgereden (dus te ongeveer 4.05) en te 4.30 precies het station Mill passeerde ¹⁾.

¹⁾ Verklaringen van een spoorwegaarbeider, wonende bij het station Mill. De afstand Spoorbrug Gennep—Station Mill is 13 km; de rijsnelheid van den trein bedroeg dus blijkbaar 30 km. Volkomen hiermede in overeenstemming is de opgave, dat het station Haps te 4.20 werd gepasseerd.

Uit de rit van Luitenant MONTULET van den Oostoever naar de brug (zie blz. 75), welke officier nog telefoneerde, toen de vliegtuigen overvlogen, terwijl hij 3,5 km per rijwiel bergaf moest afleggen, volgt, dat de brug na 4.15, doch zeker voor 4.30 de lucht in moet zijn gegaan. Het feit, dat deze officier juist voor de brug de patrouille uit Groesbeek van 3-11 G.B. ontmoette, schept evenwel de mogelijkheid om het tijdstip met een grootere mate van nauwkeurigheid vast te stellen, nl. tusschen 4.20 en 4.30.

Dit komt tevens overeen met de verklaring van den S.m.i. der politietroepen J. H. NOBEN, C. der groep Haps van die troepen, die nadrukkelijk verklaart de brug bij Mook te hebben hooren springen „kort nadat de pantsertrein zijn posthuis passeerde”. Dit posthuis lag bij kp. 7,4 in den kunstweg Haps—St. Hubert. De pantsertrein is daar te 4.23 voorbijgegaan, zoodat de brug „kort” na 4.23, dus tusschen 4.25 en 4.30 moet zijn gesprongen.

Het onderstaande bevestigt de juistheid van dit feit.

Bij C.-II-26 R.I. te Haps is omstreeks 3.45 het bevel ontvangen van C.-Peeldivisie (d.t. van C.-vak Schayck), dat de vernielingen West van de Maas ten uitvoer moesten worden gebracht ¹⁾. Dit bevel is door den Luitenant-adjudant doorgegeven aan 2 comp.commⁿ. en door C.-Verbindingsafdeeling aan de beide andere, waaronder C.-3-II-26 R.I. Deze, Res. Kapitein VAN HOOGENHUIZE, bij wiens compagnie geen vernielingen West-van-de-Maas behoeften te worden uitgevoerd, heeft toen nog de vraag gesteld, of brug en pont nog niet moesten springen, doch ontving het antwoord, dat hiervoor een afzonderlijk bevel zou volgen. Het is gebleken, dat Sergeant NEFS eenige keeren aan C.-3-II-26 R.I. heeft gevraagd, of de brug mocht worden vernield. De C.C. heeft zulks geweigerd, hetgeen, gelet op het vorenstaande, volkomen juist is. C.-4-II-26 R.I. te Oeffelt verklaart, dat hij het bevel „vernielingen West van de Maas uitvoeren” omstreeks 4.00 heeft ontvangen, hetgeen klopt met het gestelde in noot 1 aan den voet van deze bladzijde.

Even later is door één der compagnies-commandanten (waarschijnlijk is dit Kapitein VAN HOOGENHUIZE geweest) gevraagd, of de kunstwerken over de Maas nog niet mochten worden vernield. De wd. bataljons-commandant heeft daarna ter zake machtiging gevraagd aan C.-vak Schayck, die evenwel naar C.-Peeldivisie verwees, die te Eindhoven was. Het tot stand brengen van de verbinding met Eindhoven kostte langen tijd. Juist toen zij tot stand was gebracht, kwam telefonisch bij den B.C. het bericht binnen, dat een Deutsche pantsertrein het station Haps was gepasseerd (het was toen derhalve 4.20). Dit werd even daarna aan C.-Peeldivisie gemeld, die gelastte, dat de bruggen bij Mook en Gennep moesten worden vernield, hetwelk aan C.-3-II-26 R.I. werd doorgegeven. Dat Kapitein VAN HOOGENHUIZE dit bevel heeft ontvangen en doorgegeven, blijkt uit de verklaring van zijn Sergeant-toegevoegd J. SCHOUTSEN, die vóór den cp. bezig was met het verbranden van geheime stukken en die door den Kapitein gewaarschuwd werd met de woorden: „Denk er om, SCHOUTSEN, de brug gaat de lucht in”.

¹⁾ Ook omtrent dit uur loopen de meeningen uiteen. C.-Peeldivisie geeft aan, dat te 3.00 het vernielingsplan West van de Maas volledig was voorbereid en dat alle ploegen klaar stonden om het op nader bevel onmiddellijk uit te voeren. Dit bevel is dus beslist eerst na 3.00 van C.-Peeldivisie uitgegaan. Res. 1e Luit. A. H. J. MITTENDORFF, C.-Verbindingsafdeeling van II-26 R.I., vermeldt ter zake, dat hij door bijzondere omstandigheden op 10 Mei te 3.00 in zijn kwartier is gewekt en te 3.15 op den cp. kwam. Hij was daar al geruimen tijd, toen het bevel „vernielingen West van de Maas uitvoeren” kwam. Naar zijne meening was het toen zeker 3.45.

Ook uit het vorenstaande moet als conclusie volgen, dat de brug tusschen 4.25 en 4.30 is vernield.

De vernieling zelve geschiedde als volgt. Midden op de brug bevonden zich de Korporaals MONTENARI en JASPERS (†); Sergeant NEFS (†) stond bij het politieposthuis bij het westelijke landhoofd. Toen de brugwacht van den oostelijken oever terugkwam en mededeelde, dat de Duitschers in aantocht waren, heeft MONTENARI geroepen, of de brug mocht gaan. Sergeant NEFS heeft toen met den arm het teeken „telefoneeren” gegeven en „neen” geschud. Even later ging hij het posthuis binnen, telefoneerde, kwam daarna de brug op en zei „Kom jongens, dan moet het maar gebeuren”. De sergeant hield toezicht op het ontsteken van het vuurkoord en ging daarna met de beide korporaals naar den westelijken oever. De vernieling slaagde, evenals die van viaduct en pont. De politietroepen, die reeds met piketten de rivierkazematten hadden bezet, zijn vervolgens allen in die kazematten gegaan. Sergeant NEFS was commandant van de noordelijke, Sergeant VAN DER MEIJ van de zuidelijke kazemat. De zware mitrailleur in eerstgenoemde werd gecommandeerd door den Sergt.-capitulant VAN BREUKELLEN.

Nauwelijks was het personeel op zijn plaats of de eerste vijandelijke patrouilles verschenen op den oostelijken oever, waarop onmiddellijk het vuur werd geopend.

4. Het verloop van het gevecht.

Uit de verschillende rapporten blijkt, dat de eerste Deutsche patrouilles zich tusschen 4.30 en 5.00 aan de Maas vertoonden en dat de tegenstander te onstreeks 5.30 het front der compagnie met artillerie onder vuur begon te nemen.

Deze artillerie was, ter sterkte van verscheidene afdeelingen, opgesteld in de bouwlanden ten Z.W. van de Bisseltsche straat en ter weerszijden van den kunstweg Mook—Groesbeek (één afdeeling, opgesteld nabij Zevendal en bij de Plasmolen, was aangewezen voor het steunen van een nevenaantal bij St. Agatha). Zij bestond uit houwitserartillerie van 10,5 cm en was — ook volgens de bewoners der zich aldaar bevindende huizen — zeer vroeg ter plaatse. Later werd de artillerie versterkt door mortieren van 21 cm, waarvan vermoedelijk 1 afdeeling is ingezet geworden. Hiervan stond 1 batterij nabij den viersprong van de Bisseltsche straat en den kunstweg Mook—Groesbeek en 1 batterij à cheval van dien kunstweg, Noord van de begraafplaats te Mook ¹⁾.

Ter bescherming van de artillerie en van het overgangspunt over de Maas was rondom luchtdoelartillerie opgesteld, o.m. op de Mookerschans.

Reeds kort na het overvliegen der vliegtuigen werd in Z.O. richting een kabelballon waargenomen. Gelet op de gevechtsberichten van andere onderdeelen heeft deze kabelballon vermoedelijk gestaan in de omgeving van Hekkens (op Duitsch gebied nabij den Zuidrand van het Reichswald).

Het eerste artillerievuur werd geleid door een laagvliegend vliegtuig, dat

¹⁾ Vorenstaande gegevens zijn samengesteld uit mededeelingen van bewoners, die de Deutsche soldaten over „Einundzwanziger” hebben hooren spreken. Voorts heeft een krijgsgeslagen Nederlandsche officier een stuk van 21 cm mortier in stelling zien staan. Tenslotte zijn in den Maasdijk en in de uiterwaarden trechters met een diameter van 8 m vastgesteld, die alleen door projectielen van 20 cm of meer met sterk vertraagde werking kunnen zijn ontstaan.

Overigens zijn tal van scherven van 10,5 cm houw-projectielen gevonden.

o.m. enkele keeren berichtenkokers nabij de Duitsche artilleriestellingen afwierp. De meldingen omtrent dit vuur loopen uiteen; Luit. MONTULET deelt mede, dat het „opmerkelijk was, dat reeds de eerste schoten vrijwel raak waren”. Na het afwerpen van een berichtenkoker „waren de daarop volgende schoten bijna allemaal treffers”.

Vaandrig DE LIEFDE daarentegen stelde vast, dat het eerste vuur veel te ver westelijk was gelegen en zelfs westelijk van den kunstweg Katwijk—Cuyk viel. „Het duurde vrij lang vóór de artillerie goed was ingeschoten”.

Aangezien Luit. MONTULET zich in kazemat 114 en de vaandrig zich ongeveer een km meer zuidelijk nabij kazemat 108 bevond, mag worden aangenomen, dat zij vermoedelijk onder het vuur van twee verschillende artillerieafdeelingen hebben gelegen ¹⁾.

Behalve het vorenvermelde vuur, werd tevens door den aanvaller geschoten met infanteriemortieren, pag. van 3,7 cm en mitrailleurs. Onze kazematten en de tirailleurs in de schuttersputten namen van het begin af alle zichtbare doelen krachtig onder vuur en wisten op verschillende plaatsen 's vijands patrouilles verliezen toe te brengen en tot het zoeken van dekking te verplichten.

Vaandrig DE LIEFDE geeft van deze periode de volgende beschrijving:

„In het voorterrein was bedrijvigheid van patrouilles waar te nemen. Ik begaf mij ²⁾ naar de groep van Sergt. TOONEN (108 S), daar deze geheel geïsoleerd lag ten zuiden van den dwarsdijk, die den Maasdijk met Galberg verbindt. Ik bepaalde me tot de geweschutters en liet TOONEN de kazemat voor zijn rekening nemen. Ik liet de gasmaskers in de alarmstelling brengen en gaf daarna aanwijzingen bij het vuren op doelen in het voorterrein. De beweging op den anderen Maasoever werd steeds duidelijker, het artillerievuur nam in hevigheid toe en strekte zich over het geheele sectievak uit. De springpunten lagen ongeveer 20 m achter den dijk en gedeeltelijk er voor; enkele scherfjes raakten de schuttersputten. De Duitsche infanterie nam onze infanterieschilden danig onder vuur, maar die bleken bestand tegen de kogels uit hun geweren en mitrailleurs. Ook de mortieren deden hun moordend werk”.

„Daar ik van de nevangroepen niets vernam, ging ik er eens poolshoogte nemen. Alles was er in orde. Het artillerievuur lag er naar mijn meening juist dan bij ons; toch schoot de vijandelijke artillerie naar mijne meening vrij slecht”.

„Daarna keerde ik weer naar 108 terug”.

Ongeveer tusschen 8.30 en 9.00 deed de vijand de eerste overgangspoging. Even van te voren, n.l. ongeveer te 8.00, zakte een groote aak, voorafgegaan door een sleepboot de rivier af en nam — aangezien de spoorbrug de doorvaart versperde — ligplaats op de Maas ongeveer tusschen de sectiën DE LIEFDE en VESTERING ³⁾. Zoowel laatstgenoemde vaandrig, als Luitenant MONTULET, die zich in kazemat 114 bevond, hebben hiervan per ordonnans bericht gezonden aan den C.C. en om orders verzocht. Het antwoord luidde, dat het schip in den grond moest worden geboord. Luit. MONTULET gaf deze order door

¹⁾ Door de verklaringen van inwoners, was het vermoeden ontstaan, dat tegenover Mook en St. Agatha de 4 afdeelingen 10,5 cm hw. eener divisie, versterkt met 1 afdeeling 21 cm mr. eener legerkorps artillerie, waren ingezet. Uit het hierboven gestelde volgt hetzelfde en is het aannemelijk, dat de 4 afd. 10,5 cm hw. het vuur hebben gelegd onderscheidenlijk op St. Agatha, op de Sectie de Liefde, à cheval van het pontveer en Noord van de spoorbrug.

²⁾ Dit was te ongeveer 6.00.

³⁾ Vergelijk Studie No. VI Mil. Spectator van Augustus 1941 blz. 341.

aan het stuk 8 staal; de commandant hiervan meldde evenwel, dat het schip buiten het schootsveld van het kanon lag en dat hij dus niet aan de opdracht kon voldoen. Luit. MONTULET is vervolgens uit den koepel gegaan om zelf de vereischte maatregelen bij het kanon te treffen, doch werd even later ernstig gewond en moest worden afgevoerd.

Het schip bleef dus liggen, waar het was en vormde een hindernis in het schootsveld der mitrailleurs. Bij de eerste overgangspoging schijnt de Duitsche infanterie zooveel mogelijk van deze dekking te hebben profijt getrokken. Niettegenstaande dat feit, werd de eerste poging volkomen afgeslagen, evenals de later ondernomen tweede en derde aanvallen, die alle door intensief artillerievuur werden voorbereid.

Het is moeilijk om betrouwbare gegevens te verkrijgen omtrent de juiste overgangspunten en de sterkte der Duitsche troepen, die aan elke poging deelnamen. Zeker is, dat alle pogingen zijn ondernomen ten zuiden van de brug en niet zuidelijker dan kazemat 108 S.

Het is uiteraard mogelijk, dat sommige deelnemers aan den strijd alleen dan spreken van een overgangspoging, indien rubberbooten de rivier trachtten over te steken, terwijl andere reeds van een poging gewagen, indien de tegenstanders op den oostelijken oever met hun overgangsmiddelen de rivier trachtten te naderen.

Vaandrig DE LIEFDE, die een groot deel van den tijdsduur van het gevecht doorbracht in de zuidelijkste schuttersput der compagnie en die dus het geheele compagniesvak, Zuid van de spoorbrug kon overzien, verklaarde in een mondeling onderhoud, dat de tegenstander eigenlijk niet op bepaalde punten trachtte over te gaan, doch dat hij voortdurend trachtte, nu eens hier, dan eens daar, de rivier te bereiken en over te steken. Hij deelde op een vraag mede, dat er beslist geen sprake is geweest van massale overgangspogingen, al zijn er oogenblikken geweest, waarin in breeder front op grootere schaal troepen trachtten over te steken. Van dergelijke hoogtepunten schijnen er in totaal vier te zijn geweest.

Zeker is het, dat de eerste drie pogingen werden afgeslagen en dat de compagnie ook beteekenende verliezen toebracht aan vijandelijke groepjes, die de rivier trachtten te naderen. Van Duitsche zijde is na den oorlog meermalen met onverholen bewondering gesproken over de schitterende wijze, waarop deze ééne compagnie haar taak heeft vervuld.

Gedurende het geheele gevecht heeft 's vijands artillerie krachtig op de Nederlandsche stelling en het achterterrein gevuurd, hetgeen onomstootelijk blijkt uit de talrijke projectieltrechters in het terrein, de beschadiging der kazematten en het aantal verwoeste huizen te Katwijk. Volgens ooggetuigenverklaringen zijn een vijftiental projectielen tot bij het dorpje Beers gevallen, blijkbaar tengevolge van richtfouten door de stuksbedieningen.

In het onderstaande zal in het kort een overzicht worden gegeven van wat er bij de verschillende onderdeelen der compagnie gebeurde, voordat 's vijands slotaanval een einde aan het gevecht maakte.

De beide Noordelijkste kazematten van de sectie VIJVERBERG n.l. 119 S en 118 S zijn er betrekkelijk goed afgekomen, hetgeen vermoedelijk te wijten is aan het feit, dat zij geen vuur ten Zuiden van de spoorbrug konden brengen. Van de beide groepen werd niemand gedood of gewond; zij waren — toen de beslissende aanval werd ingezet — voltallig in de opstellingen. De mitrailleur van 118 S was echter onbruikbaar geschoten.

Erger kreeg de rivierkazemat Noord het te verduren, waarin Sergeant NEFS het commando voerde, terwijl Serg.cap. VAN BREUKELEN commandant van den zwaren mitrailleur was ¹⁾. Zij was de eerste kazemat, die het vuur op den vijand opende, welke al spoedig van replik diende met vuur uit pag. en uit mitrailleurs. Dit vuur werd met groote zuiverheid afgegeven.

Gedurende den eersten tijd bediende Sergeant NEFS nu eens den vuurmond, daarbij geholpen door 2 korporaals, dan weer nam hij het vuur met zijn kijker waar. Toen hij het voornemen had geuit om zelf het telefoontoestel te bedienen, teneinde den C.C. persoonlijk op de hoogte te stellen, trof een granaat de pantserplaat, die zich aan de binnenzijde van de kazemat bevond en die de bediening rechtstreeks moest beschermen tegen scherfwerking. De Korporaal der politietroepen W. D. PETERS VAN NYENHOF beschrijft dit gebeuren als volgt:

„Op het oogenblik, dat deze granaat op ongeveer 20 cm voor mijn oog uit elkaar sprong, stond ik juist door het kijkervizier van het kanon te kijken. Het vizier werd voor mijn gezicht weggerukt, terwijl de gummiring van dit vizier, waartegen mijn oog rustte, door een scherp werd opengescheurd”.

„Granaatscherven vlogen door de kazemat, Korporaal HAANSTRA werd aan zijn dijbeen getroffen, zelf kreeg ik een scherp in mijn linkerpols. Sergeant NEFS werd door een scherp in de borst getroffen, waardoor onmiddellijk de dood intrad” ²⁾.

Dit tragisch gebeuren heeft een paniekje onder de kleine bezetting veroorzaakt. Men heeft de Roode-Kruispost telefonisch gewaarschuwd, heeft het stoffelijk overschot van den commandant op de brits gelegd en toegedekt, waarna de geheele bezetting van de kanonkamer naar de kelderverdieping is gegaan.

Hier kwam ook de Sergeant-capitulant VAN BREUKELEN. Hij heeft een minuut stilte gelast om de nagedachtenis van sergeant NEFS te eeren, heeft vervolgens de korporaals weer wat moed ingesproken en is daarna naar zijn post achter den mitrailleur teruggekeerd.

De Korporaals VAN MULLEKOM en MEYER zijn daarna naar de kanonkamer gegaan om den strijd voort te zetten, totdat een voltreffer het schietgat raakte en de loop van den vuurmond zoodanig werd beschadigd, dat verder vuren niet mogelijk was. Ook de zware mitrailleur werd vernield en wel omstreeks 12.00.

De geheele bediening heeft toen in de kelderverdieping het verdere verloop van den strijd afgewacht, terwijl de vijandelijke beschieting voortduurde.

Ter weerszijden van de spoorbaan waren de beide gietstalen kazematten G 116 en G 117 gelegen, beide bewapend met een zwaren mitrailleur. De Sectiecommandant, dpl. Sergeant BOMBEEK bevond zich aanvankelijk in 116 G., later in één der schuttersputten.

Beide kazematten zijn danig door den vijand beschoten, zooals mede blijkt uit de talrijke granaattreffers op de spoorbaan en in de aldaar gestaan hebbende barak der politietroepen.

Van den C. van 116 G. is geen verslag ontvangen. Bekend is nochtans, dat de zware mitrailleur omstreeks 10.00 onherstelbaar werd vernield door een

¹⁾ De rivierkazematten bestonden uit een kanonkamer, waarin de 5 cm en een mitrailleurkamer, waarin de zware mitrailleur was opgesteld. In de kelderverdieping was de munitie geborgen.

²⁾ Het uur, waarop Sergeant NEFS is gesneuveld, is niet bij benadering vast te stellen.

voltreffer op den schietgatkap van den koepel. De C. van kazemat 117 G, dpl. Sergeant J. J. ZEELEN geeft de volgende beschrijving van den aanvang van het gevecht:

„Eerst kwamen de vliegtuigen in groote getale over. De sergeant der politietroepen stond op de spoorbrug klaar om de brug te laten springen. Intusschen werd er bij het bataljon, Noord van ons, gevraagd; dit vuur werd met de minuut heviger”¹⁾.

„Daar kwam het bevel om de brug te laten springen en precies 5 minuten daarna lag de brug in de Maas. Iedereen kwam natuurlijk even te voorschijn om de brug te zien en zoo stonden we met een paar korporaals van de militaire politie bij mijn kazemat, die een paar meter van het wachthuis der politietroepen was gelegen. Plotseling kregen we mitrailleurvuur van de overzijde van de Maas; wij hoorden de kogels inslaan in het wachthuis²⁾. Ik wierp me op den grond en kroop even later mijn kazemat in”.

De kazematbediening heeft bijna voortdurend gevraagd op Duitsche troepen en voertuigen, die over den kunstweg Mook—Nijmegen naar het Noorden trokken³⁾. Zij kon geen vuur brengen op de rivier ten Zuiden van de brug. De mitrailleur was nog intact, toen 's vijands laatste overgangspoging gelukte.

Bijzonder krachtig trad de vijandelijke artillerie op tegen de rivierkazemat Zuid en de kazematten 115 S en 114 G, welke vuur konden brengen op de plaats van het Maasveer en de naaste omgeving. Ook het stuk 8 staal heeft uiteraard van dit vuur zijn deel gehad. Bij dit stuk bevond zich de dpl. Wachtmeester H. M. G. A. DE KORT met 7 bedieningsmanschappen.

Toen reeds zeer vroeg in den morgen Duitsch geschut aan de Maas verscheen en achter een heg (zie afb. 1) stelling nam, mocht de wachtmeester hierop het vuur niet openen, „daar zijn opdracht was om op pantser- en vechtwagens te vuren”. Daarna kwam een Rijnaak de Maas afzakken (zie blz. 79); zooals reeds werd medegedeeld, bleek het niet mogelijk om deze tot zinken te brengen.

De bediening heeft — voor zooveel zulks mogelijk was — met de karabijn geschoten, doch moest veelal dekking zoeken tegen het artillerievuur, dat na omstreeks 9 uur zeer dicht nabij den dijk viel. Er vielen geen dooden of gewonden te betreuren; wel werden verschillende karabijnen door scherven onklaar geschoten.

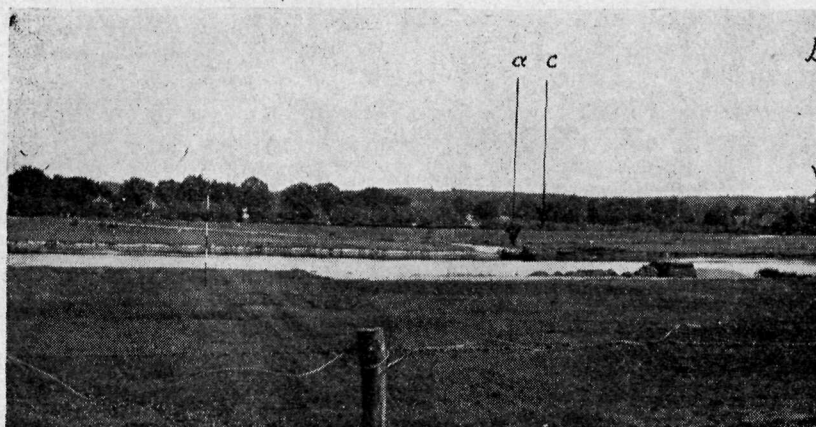
Toen het niet gelukte om de kazematten tot zwijgen te brengen, heeft de tegenstander, vermoedelijk omstreeks 11 uur, één zijner krachtigste gevechtsmiddelen in den strijd geworpen, n.l. één of meer pantserbestrijdingskanonnen van 8,8 cm. Alle drie de kazematten zijn door projectielen van dit geschut doorboord; de plaats van den vuurmond is op het terrein uit de door de projectielen gemaakte doorboringen met zekerheid vast te stellen; hij werd in stelling gebracht achter een heg op den Oostoever, onmiddellijk boven de veerpont op afb. 4.

De rivierkazemat Zuid lag van ongeveer 5.30 tot 11.00 onder artillerievuur, dat evenwel niet veel schade aanrichtte. Na 11.00 ontving zij voltreffers, vermoedelijk van den hierboven genoemden vuurmond van 8,8 cm. De toestand werd nu hachelijk. Plotseling drong een projectiel door het schietgat

¹⁾ Vliegtuigen kwamen om 4.00 over. De overvalling van de brug bij Heumen, waarover ZEELEN hier schrijft, heeft inderdaad even na vier (4) uur plaats gevonden.

²⁾ Hieruit blijkt wederom, dat de brug zeer kort voor het verschijnen der eerste Duitsche troepen is gesprongen.

³⁾ Zie afb. 3.

Afb. 4. Panorama van rivierkazemat Zuid op den Oostelijken Maasoever.
a = Veerpont. *b* = Klooster. *c* = Opstellingsplaats geschut van 8,8 cm.

n de kanonkamer, waar het detoneerde. Zes korporaals der politietroepen werden op slag gedood; het kanon was vernield en in de kazemat brak brand uit.

Met 3 korporaals, waarvan 1 gewonde, en de bediening van den zwaren mitrailleur verliet Sergeant VAN DER MEY de kazemat en begaf zich sprongsgewijze naar Katwijk, waar de gewonde werd verbonden en waar dekking werd gezocht. Toen het artillerievuur verminderde, meldde hij zich bij den C.C. Kapitein VAN HOOGENHUIZE droeg den sergeant op om te trachten Grave te bereiken, hetgeen evenwel niet meer gelukte, daar Duitsche patrouilles reeds in den rug verschenen. Het groepje wist zich evenwel aan gevangenneming te onttrekken.

De mitrailleur van kazemat 115 S, waarvan dpl. Sergeant P. J. J. CLEVIS (†) commandant was, heeft — volgens de verklaringen van den Korporaal VAN DER LINDEN, die in één der schuttersputten van zijn groep was opgesteld — zich danig gewerd bij het afslaan der eerste Duitsche aanvallen ¹⁾. De bezetting weerde zich met den lichten mitrailleur (schutter dpl. Soldaat OERLEMANS) en 2 karabijnen geducht en bleef het gevecht met handvuurwapenen voortzetten, toen het automatische wapen omstreeks 10.30 door een voltreffer werd vernield, zij hield stand tot ongeveer half twaalf. Het vuur van 8,8 cm maakte ook hier een einde aan den weerstand. Een voltreffer sprong in de kazemat, doodde den commandant, verwondde den schutter ernstig en deed het trommelvlies van den helper scheuren.

De Dpln. OERLEMANS en GIESBERGEN wilden — ondanks het acute lijfsgevaar — hun commandant niet in den steek laten en hebben getracht hem in veiligheid te brengen. Het bleek hun evenwel overtuigend, dat Sergeant CLEVIS reeds was overleden. Zij hebben toen de kazemat — die nadien volkomen

¹⁾ Volgens VAN DER LINDEN hebben de mitrailleurs van S. 115 en G 114 den voorlaatsten aanval afgeslagen. Volgens hem was de rivierkazemat Zuid toen reeds buiten gevecht gesteld. Hieruit zou volgen, dat dit laatste vrij kort na 11 uur zou moeten zijn geschied.

tot puin werd geschoten — verlaten. Bij het overschrijden van den dijk kreeg OERLEMANS nog eenige mitrailleurpatronen in den rechterarm en in het rechterbeen.

In de onmiddellijke nabijheid der kazemat werden in de schuttersputten een soldaat gedood en een korporaal gewond.

Bij de sectie van Vaandrig VESTERING (kazematten 114 G., 113 S. en 112 S.) onderscheidde de commandant zich door buitengewone activiteit en door persoonlijke moed. Hij bediende persoonlijk den mitrailleur van 113 S., repareerde den defecten lichten mitrailleur van 112 S. en bewoog zich voortdurend langs zijn groepen om deze nieuwe opdrachten te geven en om het personeel aan te moedigen.

Toen de Rijnaak (zie blz. 79) in de Maas ankerde, zond hij een ordonnans naar den C.C.; toen het stuk 8 staal de opdracht om het schip in den grond te boren, niet kon vervullen, begaf de Vaandrig zich naar het — buiten zijn vak gelegen — kanon en constateerde daar persoonlijk, dat de in een ingraving van het dijktalud opgestelde vuurmond, het schip inderdaad niet onder vuur kon nemen.

Bij de sectie ¹⁾ werden geen verliezen geleden. Wel werd de mitrailleur van 114 G. door 2 voltreffers van 8,8 cm (vlak bij het schietgat) vernield. De bediening kreeg, wonder boven wonder, geen letsel.

Van de beide zware mitrailleurs in de kazematten 111 G en 109 G nam die van 111 G geen deel aan het gevecht. Zijn schootsveld lag in Z. richting. Wel werd karabijnvuur op den overtrekkenden tegenstander afgegeven.

De mitrailleur van 109 G werd vrij laat in den morgen vernield door een voltreffer, nadat hij krachtig had medegewerkt aan het afslaan van vijandelijke overgangspogingen.

Vaandrig DE LIEFDE beschrijft, dat deze mitrailleur bij het afslaan van de voorlaatste overgangspoging een belangrijke rol heeft gespeeld.

Na het vernielen van den mitrailleur wisten de stuks C. en zijn opvolger Cuyk te bereiken.

Vaandrig DE LIEFDE, die zich had opgesteld in de zuidelijkste schuttersput der compagnie, is eenige malen naar de andere groepen van zijn sectie gegaan om zich op de hoogte te stellen van den toestand aldaar. Het bleek hem, dat de beide groepscommandanten, de dpl. Sergeanten JOCHEMS (110 S) en MARTENS (123 G) al vrij vroeg in den morgen gewond waren en waren afgevoerd. De Korporaals VAN GELDER en DE LEEUW, beiden in de kazematten zijnde, namen het bevel over. De soldaten der groepen in de schuttersputten bleven dus zonder kader achter. Toen omstreeks 10 uur het artillerievuur — dat toen juist lag — in hevigheid toenam, is het verschillende manschappen te machtig geworden en hebben zij de opstellingen verlaten.

Korporaal VAN GELDER was met den dienstpl. Soldaat J. TROMP in stekelvarken 110 S. Hij had bemerkt, dat een deel van de groep was teruggetrokken. Om 10.30 sneuvelde de Soldaat TROMP in de kazemat en zette de korporaal de verdediging alleen voort, ook toen omstreeks 11.00 een voltreffer de kazemat binnendrong zonder tot detonatie te komen. In vuurpauzen verliet hij zijn opstelling om de 2 gewonden te verzorgen. Het moet al tegen twaalfen zijn geweest, toen de mitrailleur door een voltreffer werd vernield.

¹⁾ Van kazemat 112 S. is geen rapport ingekomen.

De mitrailleur van 123 G werd om 10.40 eveneens buiten gevecht gesteld.

Bij de zuidelijkste groep van dpl. Sergeant TOONEN onderscheidde zich de dpl. Korporaal H. DEMARTEAU als een uitstekend en kalm schutter. Met den sectiecommandant haalde hij munitie uit de kazemat, welke munitie over de schutters in de schuttersputten werd verdeeld.

Vlak voor den laatsten aanval werd de mitrailleur van kazemat 108 S vernield. De kazematbezetting zocht toen dekking in een der lignissen achter den dijk.

Toen de uiteindelijke aanval — die door machtig artillerievuur werd ingeleid — werd ondernomen, was het ongeveer 12.30. Gedurende zeven uur had de compagnie den druk van een veelvoudige overmacht weerstaan. Dat deze laatste aanval zou slagen, bleek te voorzien. De toestand bij den verdediger was toen het volgende:

Noord van de spoorbaan: alleen de zware mitrailleur van 117 G en de lichte van 119 S waren nog intact, doch konden geen vuur Zuid van de spoorbrug brengen.

Zuid van de spoorbaan: slechts de lichte mitrailleurs van 113 S en 112 S, alsmede de zware van 111 G (die evenwel naar het Zuiden schoot), waren intact.

De laatste overgang werd mede beschermd door rookprojectielen van infanteriemortieren, die om de kazematten werden geworpen en waarvan de trechters na het gevecht duidelijk waren te zien. Korporaal v. D. LINDEN schat de sterkte der overgaande troepen bij het pontveer op een 400 man.

De over de Maas dringende Duitsche troepen, die voornamelijk bij het pontveer en bij de sectie DE LIEFDE den westelijken oever bereikten, namen de resten van de sectie DE LIEFDE, alsmede de groepen van kazemat 115 S, van 111 G en van 109 G gevangen. Van de sectie DE LIEFDE hadden verschillende manschappen op het geroep van: „De vijand is over de Maas” een goed heenkomen gezocht in de richting Cuyk. Slechts een 12-tal mannen, waaronder 5 gewonden, vielen in 's vijands handen. De Korporaals DE LEEUW en VAN GELDER gaven zich eerst na omsingeling en nadat de vijand een handgranaat had geworpen, over.

Vaandrig VESTERING, die vaststelde, dat de overtocht was gelukt en dat hij rechts en links zou worden opgerold, nam het besluit om te trachten zijn sectie in veiligheid te brengen en gaf het bevel om terug te gaan naar de Peel-Raamstelling. Het gelukte een deel der sectie om Groot-Linden te bereiken, waar de vaandrig met het bij hem zijnde personeel evenwel door een groep motorrijders krijgsgevangen werd gemaakt. De commandanten van kazematten 113 S en 114 G (Sergeanten LIEBRANDT en SEVENS) wisten evenwel met deelen van hun groepen in den laten namiddag Grave te bereiken en meldden zich daar bij III-14 R.I., evenals de Wachtmeester DE KORT met de bediening van het stuk 8 staal, die tegelijk met de sectie VESTERING teruggingen. De vuurmond was van te voren onklaar gemaakt.

De troepen Noord van de spoorbaan vielen het laatst in 's vijands handen. Alle verklaringen stemmen er in overeen, dat de Duitsche troepen reeds op den kunstweg Katwijk—Klein-Linden marcheerden, toen zulks plaats vond. Het moet toen zeker al ruim 13.00 zijn geweest ¹⁾.

In de rivierkazemat Noord, waar men bemerkte, dat er al Duitschers in den rug waren, heeft men een witte doek aan den wischstok door het periscoopgat

¹⁾ Volgens Duitsche officieren zou de bezetting te Katwijk tot 15.00 weerstand hebben geboden. Dit is 13.20 Ned. tijd.

gestoken, nadat het beschadigde kanon verder onklaar was gemaakt ¹⁾. De in het karabijnrek geplaatste karabijnen waren bijna alle door granaatscherven vernield of beschadigd.

Ook de groepen van 118 S en 119 S vielen in de handen van den vijand, die zoowel van het veer langs de rivier als van Klein-Linden in den rug van deze afdeelingen optrad. Vaandrig VIJVERBERG zag geen kans meer om zijn beide groepen te verzamelen, noch om weerstand te bieden en viel met zijn 20 man in Deutsche handen.

De koepels 116 G en 117 G werden eveneens genomen. Sergeant ZEELEN geeft een levendige beschrijving van dit gebeuren:

„Zoo ging het den geheelen morgen: inslaan van granaten en zelf vuren, tot op een gegeven oogenblik alles stil werd. We zagen niets en hoorden slechts hier en daar nog een geweer of een mitrailleur vuren . . .”

„Plotseling meen ik een commando te hooren geven in het Duitsch ²⁾. Ik kijk en luister. Daar schreeuwt een soldaat: „Daar loopt een Duitscher, sergeant en onder over den weg nog één”. Onmiddellijk heb ik den mitrailleur omlaag gericht en gevraagd. Zij vuurden terug; eerst werd het kijkglas stukgeschoten, daarna hoorde ik het water uit den watermantel loopen en weigerde de mitrailleur . . .”

„We hoorden iemand om de kazemat loopen en er werd in het Duitsch gevraagd, of er nog iemand in de kazemat was. Ik antwoordde: „„Ja!”” Even gebeurde er niets en toen riep mijn korporaal mij van buiten toe: „„Sergeant, kom er maar uit, als ge kunt, want alles heeft zich hier al overgegeven, U bent de laatste. Doe Uw wapens af en kom er maar uit.””

„„Is er niets meer aan te doen?”” vroeg ik, waarop hij antwoordde: „„Nee, sergeant, op eerewoord.””

„Toen hebben we de wapens afgelegd en zijn we uit de kazemat gekropen.”

Na den gelukten overgang drongen de Deutsche troepen snel door naar den Cp. van den C.C. Bij zijn gevangenneming liet de Res. Kapitein VAN HOOGENHUIZE op dramatische wijze het leven.

Onmiddellijk na het overgaan der eerste troepen werd begonnen met het slaan van een pontonbrug. Deze was in den laten namiddag, vermoedelijk omstreeks 17.00, gereed. Tot dat uur werden de troepen met veerdiensten overgezet.

De overgegane troepen zijn eensdeels over Groot-Linden en Gasselt in de richting Grave, anderdeels over Cuyk en Beers in de richting van Kasteel Tongelaer en Mill gemarcheerd. Beers werd door de voorste Deutsche troepen te 15.00 bereikt, Kasteel Tongelaer en Mill te omstreeks 17.00.

5. Beschouwingen.

De compagnie heeft in het algemeen op een zeer eervolle wijze de verdediging gevoerd. Op een enkele uitzondering na hebben officieren en dd. officieren, onderofficieren, korporaals en het gros der soldaten op verbeten wijze stand gehouden tot het uiterste. Dat „uiterste” deed zich voor, toen de tegenstander in groote getale op 2 punten de rivier overschreed en op snelle wijze door de hekversperringen drong. De overmacht voor een handgemeen was toen te groot.

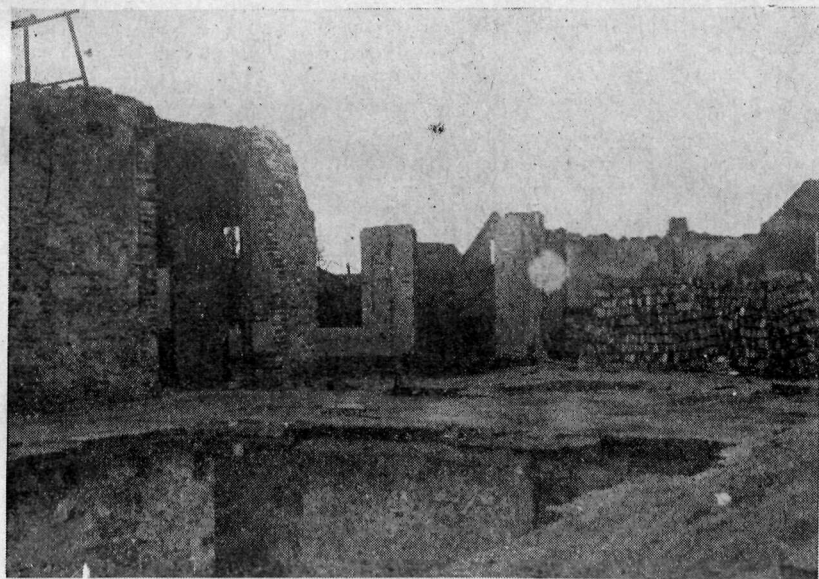
Dertien gesneuvelden en een aantal gewonden, waarvan er 16 met name

¹⁾ De telefonische verbinding met den C.C. en met rivierkazemat Zuid was toen reeds eenigen tijd verbroken.

²⁾ Koepel G 117 ligt zeker 8 m boven den weg, die langs de Maas voert en bovendien tegen de spoorbaan en half achter een huis. Hij is voor iemand, die langs de Maas in, N. richting loopt, zeer moeilijk te vinden.

Afb. 5. Verwoeste huizen te Katwijk-aan-de-Maas.

Afb. 6. Verwoeste huizen te Katwijk-aan-de-Maas.

bekend zijn, vormden de geleden verliezen ¹⁾, die — gelet op de ingezette aanvalsmiddelen — betrekkelijk klein zijn. Ongetwijfeld moet dit worden toegeschreven aan de uitstekende gevechtsofstellingen, waarover werd beschikt.

Het overgrootste deel der compagnie werd krijgsgevangen gemaakt.

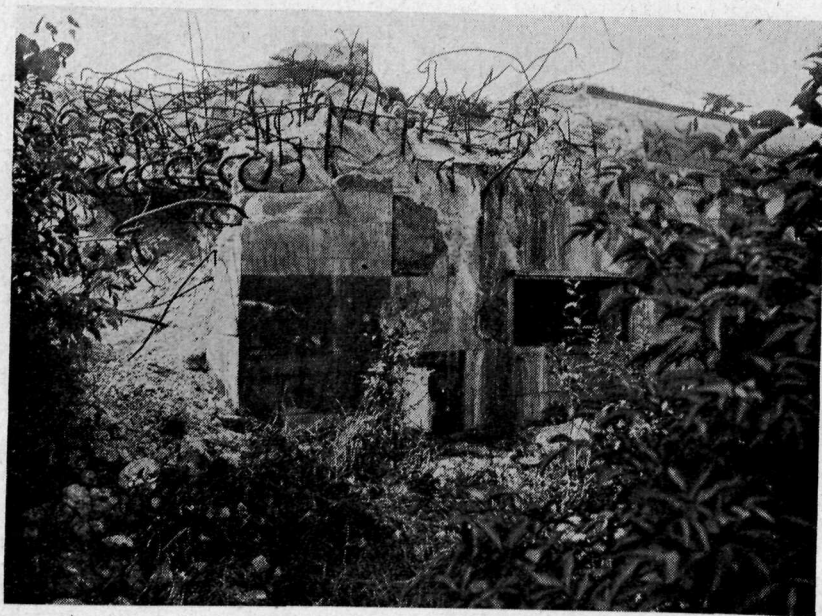
Slechts 4 ongewonde onderofficieren met deelen van hun groepen, alsmede de gedurende het gevecht gevluchte soldaten, bereikten de Peel-Raamstelling.

De burgerij van Katwijk en Klein-Linden kwam er zonder lichamelijke offers af; zij werd in den vroegen morgen geëvacueerd naar Groot-Linden en

¹⁾ Zie Bijlage I.

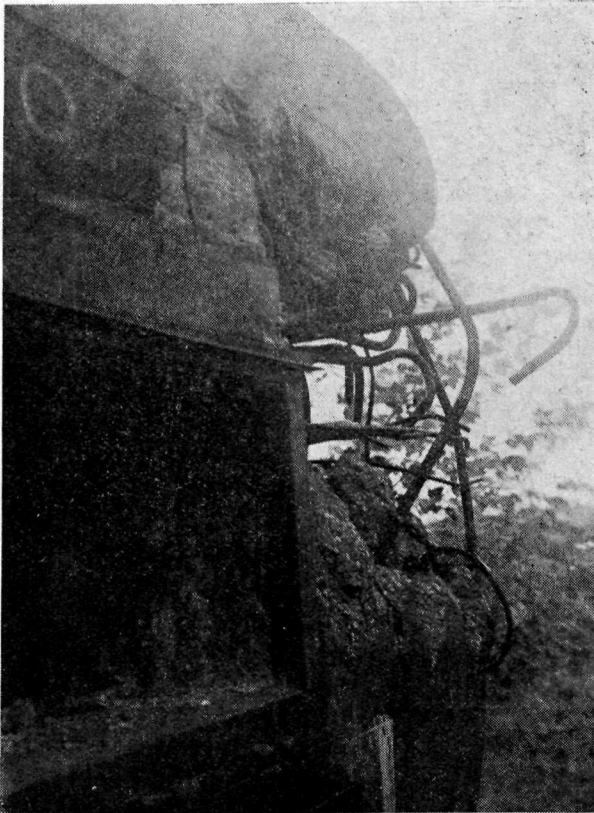

Afb. 7. Rivierkazemat Noord (frontzijde).

Afb. 8. Rivierkazemat-Zuid (Zuidelijk deel van den frontwand).

Beers. Groot waren evenwel de materiele offers, die zij bracht. Van het kleine dorpje Katwijk werden niet minder dan 15 huizen in de asch gelegd of zwaar beschadigd (zie afb. 5 en 6).

Afb. 9. Rivierkazemat-Zuid.
(Noordelijk deel van den frontwand).

treffers uit de richting van het oostelijke landhoofd van de spoorbrug; hiervan 3 treffers door het schietgat. Wapening plaatselijk blootgelegd.

Op den voorwand 3 echarpeerende pag. treffers; wapening plaatselijk blootgelegd. De noordelijke wand is betekenend gehavend door mitrailleurvuur uit de richting van de Oostzijde van het Maas-Waalkanaal.

Rivierkazemat-Noord. (Zie afb. 7). Aan de rivierzijde talrijke pag. treffers, waarvan enkele op het kanonschietgat. Een pantserplaat van 5 cm dikte is door een pag.projectiel doorboord.

Vlak bij de kazemat is in den dijk vermoedelijk een projectiel van 21 cm mortier ingeslagen, dat een trechter van 8 m diameter heeft gemaakt.

117 G. Heeft een aantal mitrailleurtreffers nabij de schietgatkap. Het naast de kazemat staande wachtgebouwtje der politietroepen is zwaar beschadigd door artillerievuur.

116 G. De gietstalen koepel is getroffen door een afgeschampten artillerietreffer en door verschillende pag.projectielen, waarvan één vrijwel

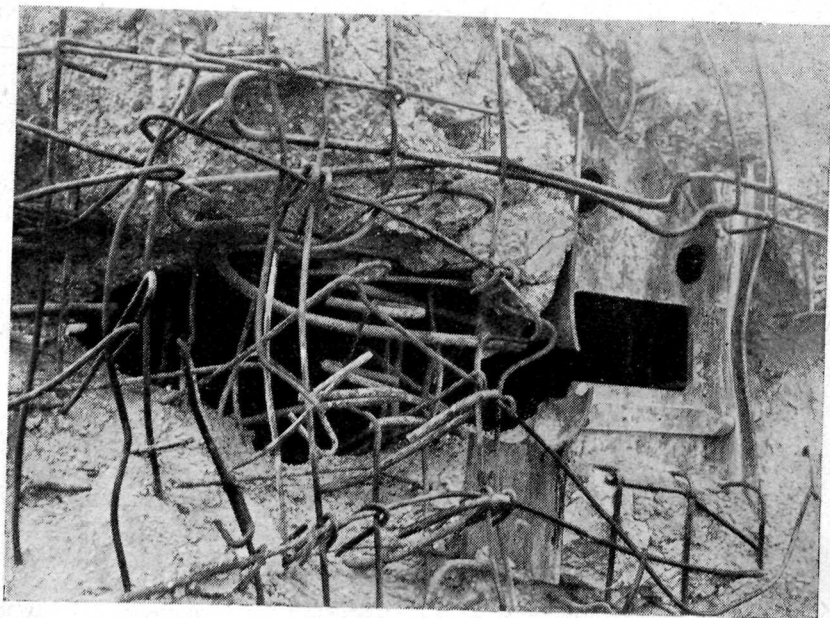
Hoezeer de Deutsche artillerie heeft huis gehouden in de stelling der compagnie blijkt eenerzijds uit het feit, dat buiten gevecht werden gesteld:

6 van de 9 lichte mitrailleurs, 5 van de 6 zware mitrailleurs en beide kanonnen van 5 cm pag.,

anderzijds uit de beschadigingen aan de kazematten, waaromtrent hier een overzicht volgt.

119 S. Op den zuidelijken wand minstens 5 pag. treffers op het beton rondom het schietgat, uit de richting van het oostelijke landhoofd van de spoorbrug. Diepste indringing in het beton 20 cm; de wapening is plaatselijk blootgelegd. De voorwand en de noordelijke wand zijn onbeschadigd.

118 S. Op den zuidelijken wand minstens 8 pag.

Afb. 10. Voorwand Kazemat 115 S.

Afb. 11. Zuidelijke wand Kazemat 115 S.

loodrecht ± 4 cm is ingedrongen. Het betonrabat is aan de voorzijde flink beschadigd door artillerievuur.

Afb. 12. Kazemat 110 S. Schietgatraam met voltreffer van pag.

Rivierkazemat-Zuid. (Zie afb. 8 en 9). Aan de rivierzijde zwaar beschadigd door artillerie- en pag.vuur, alsmede door projectielen van 8,8 cm. Naast de pantserplaat van het kanonschietgat is een projectiel van 8,8 cm tusschen kanon en muur in de kazemat gedrongen. Aan de binnenzijde sterke scherfwerking en sporen van brand. Het beton vertoont geen scheuren.

115 S. Is geheel vernield door projectielen van 8,8 cm. (Zie afb. 10 en 11).

114 G. De pantserkoepel is op 2 plaatsen naast het schietgat doorboord door projectielen van 8,8 cm. Een derde projectiel is afgeschampt. De ongesprongen projectielen hebben de kazemat blijkbaar door de openstaande achteringang weer verlaten.

113 S. Mitrailleurvuur op de voorzijde; scherfwerking op den noordelijken wand. Vlak naast de kazemat een trechter met 8 m middellijn, vermoedelijk van een projectiel van 21 cm mortier.

112 S. Pag.vuur op den voorwand uit de richting van de kerk van Mook.

123 G. Pag.treffers op den koepel nabij het schietgat uit de richting van de kerk van Mook.

111 G. Enkele sporen van afgeschampte mitrailleurtreffers; in de omgeving vele kleine trechters, vermoedelijk van infanterie-mortieren.

110 S. Treffers van pag. en van mitrailleurs op de voorzijde en op den Noordelijken wand. Treffer van een pag.projectiel door het schietgatraam (zie afb. 12). Verscheidene trechters van infanteriemortierprojectielen om de kazemat.

109 G. Pag.vuur op de Noordzijde; enkele afgeschampte treffers; het beton is iets beschadigd. In de omgeving verschillende trechters van infanteriemortierprojectielen.

108 S. Op den noordelijken wand zwaar mitrailleurvuur, op den voorwand pag.treffers uit de richting van de kerk van Mook.

Aan het einde van deze studie past een woord van hulde aan de mannen van 3-II-26 R.I. en inzonderlijk aan hen, die in het beschreven gevecht hun leven gaven of verwondingen opliepen. Hun namen worden — voor zoover bekend — hieronder aan de vergetelheid ontrukkt.

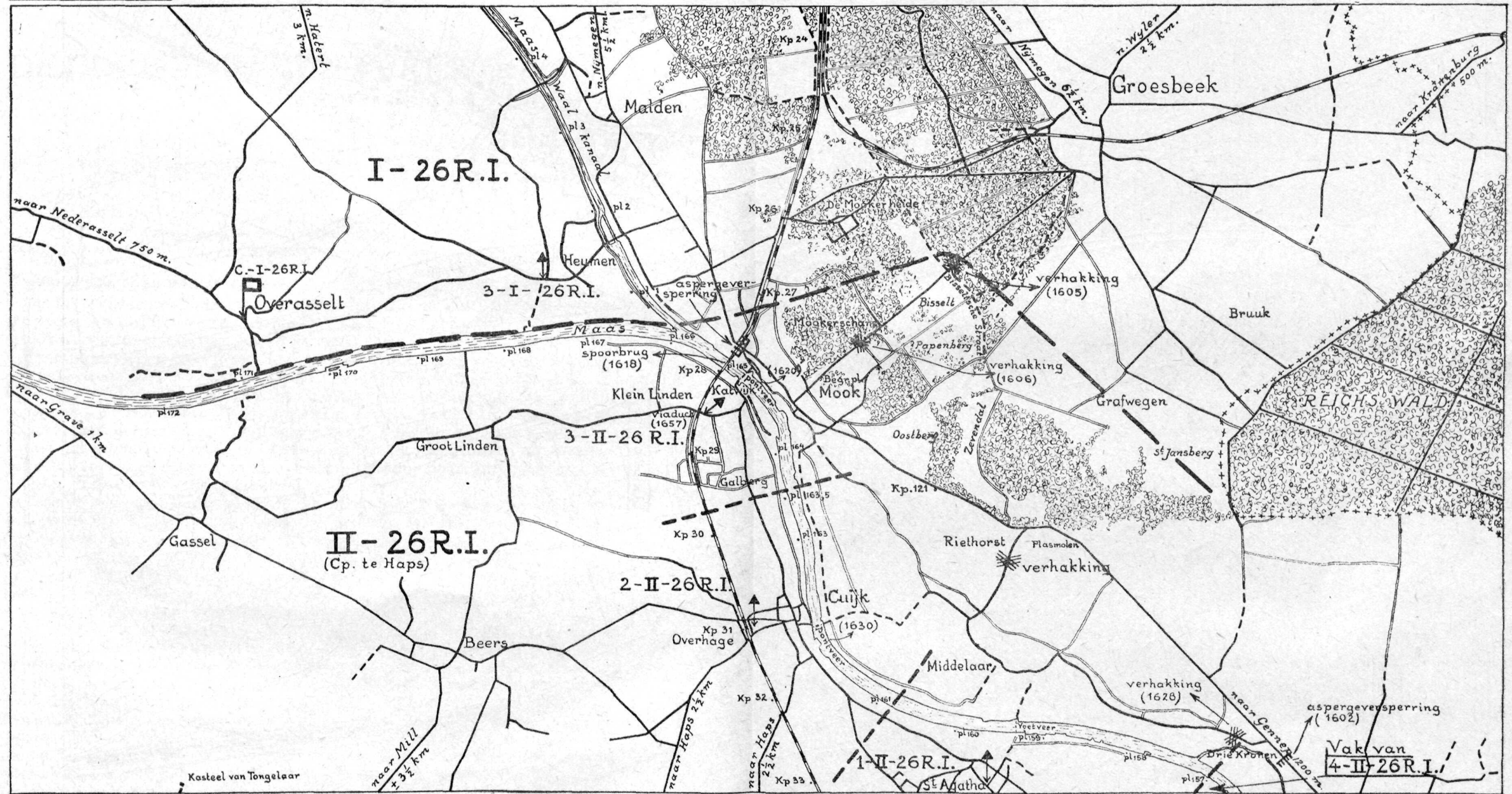
Lijst der gesneuvelden in het gevecht bij Mook.

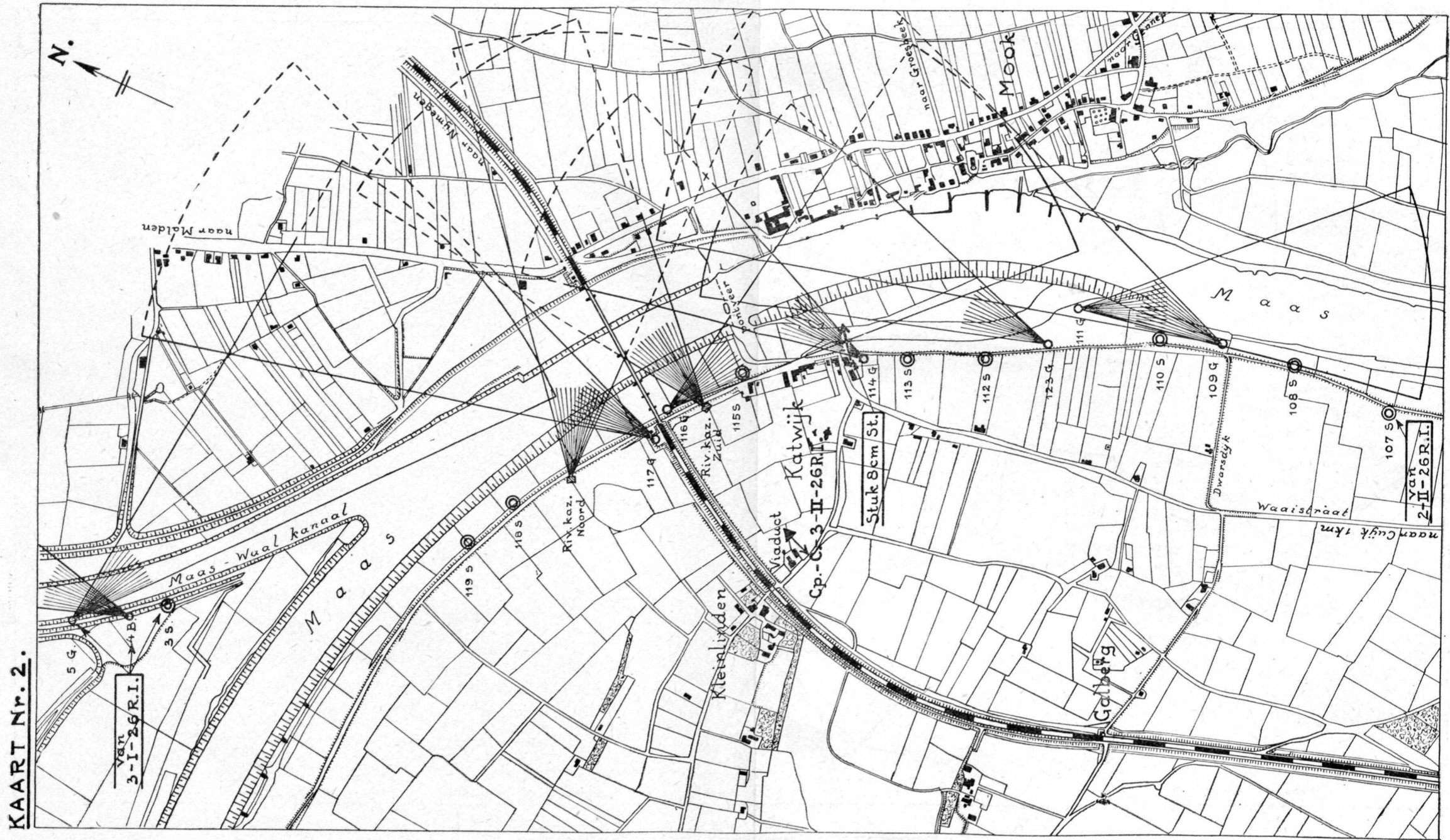
1. Korporaal P.Tr.	D. BEERS	rivierkazemat-Zuid
2. Dpl. Sergeant	P. J. J. CLEVIS	C-kazemat 115 S.
3. Korporaal P.Tr.	D. J. COMPIER	rivierkazemat-Zuid
4. Reserve-Kapitein	F. G. H. VAN HOOGEN- HUIZE	C.-3-II-36 R.I. .
5. Korporaal P.Tr.	P. M. JASPERS	rivierkazemat-Zuid
6. Dpl. Soldaat	P. J. LITJENS	schuttersput-115 S.
7. Sergeant P.Tr.	F. NEFS	C.-rivierkazemat-Noord
8. Korporaal P.Tr.	J. H. PELS	rivierkazemat-Zuid
9. Dpl. Soldaat	J. v. D. RIJT	schuttersput-123 G.
10. Korporaal P.Tr.	A. STOETS	rivierkazemat-Zuid.
11. Dpl. Soldaat	J. TROMP	kazemat 110 S.
12. Korporaal P.Tr.	D. J. VERPLAK	rivierkazemat-Zuid
13. Dpl. Soldaat	J. J. GROENENBERG	aan den dijkvoet nabij 110S

Voorloopige lijst van gewonden in het gevecht bij Mook.

1. Korporaal P.Tr.	J. BOGAARTS	rivierkazemat-Zuid.
2. Sergeant-cap.	F. C. VAN BREUKELLEN	rivierkazemat-Noord.
3. Korporaal	S. VAN GELDER	C.-kazemat 110 S.
4. Korporaal P.Tr.	E. HAANSTRA	rivierkazemat-Noord.
5. Dpl. Soldaat	T. C. VAN DEN HURK	schuttersput.
6. Dpl. Sergeant	A. A. H. H. JOCHEMS	C.-groep kazemat 110 S.
7. Dpl. Sergeant	W. A. LIEBRAND	kazemat 113 S.
8. Dpl. Korporaal	W. VAN DER LINDEN	schuttersput-115.S.
9. Dpl. Sergeant	A. MARTENS	C.-groep kazemat 123 G.
10. Res. 1e Luitenant	F. H. MONTULET	C.-1e sectie.
11. Dpl. Soldaat	M. E. OERLEMANS	kazemat 115 S.
12. Korporaal P.Tr.	M. D. PETERS VAN NYENHOF	rivierkazemat-Noord.
13. Dpl. Korporaal	J. RIJNBERG	schuttersput
14. Vaandrig	J. VESTERING	C.-3e sectie.
15. Dpl. Soldaat	W. DE VREE	schuttersput.
16. Dpl. Soldaat	J. DE WITTE	kazemat 110 S.

KAART Nr. 1.

KAART Nr. 2.

Z.O.Z.

DE OORLOG IN HET VERRE OOSTEN

Het is de bedoeling van deze reeks artikelen den lezer op de hoogte te houden van het beloop van den Strijd in den Pacific, volgens de bronnen waarover in de huidige omstandigheden kan worden beschikt, zoo noodig hier en daar van commentaar voorzien.

Aangezien in de Januari-aflevering van „De Militaire Spectator” een artikel werd gewijd aan de voorgeschiedenis van den oorlog in Oost-Azië, wordt daarover hier niet in bijzonderheden getreden.

Toenemende spanning in de laatste helft van November 1941.

Op 20 November deed de Japansche regeering aan die der Vereenigde Staten een voorstel, waarbij de Vereenigde Staten en Japan zich zouden verplichten geen strijdkrachten te zenden naar Zuid-Oost Azië en het Zuiden van den Stillen Oceaan met uitzondering van Fransch Indo-China, zorg te dragen voor de beveiliging van de goederen in Ned.-Indië, die in beide landen werden gebruikt en de handelsbetrekkingen te herstellen. De Amerikaansche regeering zou zich moeten verplichten, af te zien van die maatregelen, die den vrede tusschen Japan en China zouden belemmeren, terwijl de Japansche regeering zich zou verplichten, na het herstel van den vrede in China of na het tot stand komen van een aanvaardbaren vredestoestand in den Stillen Oceaan, haar strijdkrachten uit Fransch Indo-China terug te trekken.

Deze voorwaarden werden door de Amerikaansche regeering afgewezen, terwijl op 28 November de Amerikaansche Minister van Buitenlandsche Zaken den Japanschen onderhandelaars mededeelde, dat geenerlei regeling mogelijk zou zijn, wanneer Japan zich niet bereid verklaarde:

1. Een niet aanvalsverdrag te sluiten tusschen de Vereenigde Staten, Engeland, China, Japan, Ned.-Indië, Thailand en de Sovjet-Unie;
2. Zijn troepen uit China en Indo-China terug te trekken; en
3. Zijn steun te onttrekken aan de regeering van Nanking.

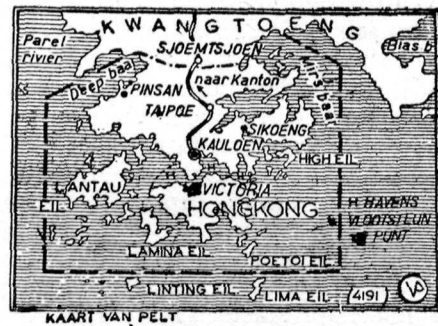
Ter gelegenheid van den verjaardag der Driemogendheden-verklaring legde minister-president Tojo op 29 November een verklaring af, waarin hij zeide dat de Vereenigde Staten en Engeland streefden naar de heerschappij in Oost-Azië, door de Oostersche volken tegen elkaar uit te spelen, terwijl hij op 30 November tijdens een bijeenkomst van de regeeringsvertegenwoordigers van Japan, China en Mantsjoekwo zich in een radiorede richtte tot de volken van die landen, waarbij hij o.m. wees op het feit dat die volken door vele banden onafscheidelijk verbonden zijn en ook besloten hebben een gemeenschappelijke leefruimte te vormen, wat hij de grootste taak dezer eeuw noemde. Hierbij richtte hij zich fel zoowel tegen TJANG KAI TJEK, de Vereenigde Staten en Engeland, als tegen het communisme.

Tegen het einde van de maand November hadden de verhoudingen zich, zooals uit het bovenstaande blijkt, reeds toegespitst.

kaart van Pelt

Ten Noorden van het eiland Luzon is de zuidpunt van het Japansche eiland Formosa nog zichtbaar; van daar uit is een gedeelte van de Japansche vloot opgestoomd naar de Batan-eilanden die tot de Philippijnen behooren. Na de bezetting van eenige eilanden die als uitgangspunt voor verdere operaties moesten dienen zijn de Japanners aan land gegaan op het grootste eiland der Philippijnen, n.l. Luzon.

KAART VAN PELT

Dat men in de gebieden rondom den Pacific de oogen open hield voor het komende gevaar, bewijzen de maatregelen, die daar werden getroffen.

De week van 1 tot 7 December 1941.

In Nederlandsch Indië werd eerst de luchtmacht en bij het uitbreken van het conflict het geheele leger gemobiliseerd, terwijl voor het geheele eilandenrijk de staat van beleg werd afgekondigd. In Singapore kregen de troepen bevel zich gereed te houden, terwijl van de luchtmacht op Malakka de verloven werden ingetrokken en de opperbevelhebber van de troepen op Malakka SIR EDWARD PERCEVAL van een bezoek naar Serawak op zijn post te Singapore

terugkeerde. Maatregelen werden getroffen, dat bij het uitbreken van een conflict geen Engelsche of Nederlandsch-Indische schepen in Japansche handen zouden vallen, terwijl overal de Japansche onderdanen trachtten nog scheepvaartgelegenheid naar Japan te krijgen.

Op de Philippijnen werd het Amerikaansch steunpunt Cavite verduisterd, terwijl van een groot aantal officieren de verloven werden ingetrokken.

De Britsche onderdanen kregen opdracht, Thailand te verlaten, terwijl de Amerikanen en Engelschen hernieuwd aangespoord werden uit bepaalde Chineesche provincies te vertrekken en aan de Nederlandsche onderdanen het Britsche verzoek werd gericht Hongkong zoo spoedig mogelijk te verlaten.

In Singapore kwam een vlooteskader aan ter versterking. Tezelfdertijd werden Japansche vlootbewegingen op groote schaal gesignaleerd; een eskader van 15 kruisers bevond zich in de nabijheid der Japansche Mandaatseilanden ten Noorden van Britsch-Borneo in het Zuidwestelijke deel van den Oceaan, waarna op Malakka de uitzonderingstoestand werd afgekondigd, terwijl alle vrijwilligers der marinereserve en luchtmacht op Malakka werden gemobiliseerd.

Ook op de Philippijnen waren de troepen volkomen paraat. In Amerika voerde de president spoedbesprekingen met de bevelhebbers van leger en vloot; in Australië kwam het oorlogskabinet in buitengewone zitting bijeen; terwijl ook het Japansche kabinet in buitengewone zitting bijeenkwam, ten einde van den minister van Buitenlandsche Zaken TOGO een nauwkeurig rapport aan te hooren over den stand van de onderhandelingen te Washington. In Thailand werden eveneens militaire maatregelen genomen.

In verband met het zenden van meer Japansche troepen naar Fransch Indo-China had president ROOSEVELT op 2 December aan de Japansche regeering gevraagd, welk doel zij, met het zenden van nog meer troepen naar Indo-China, nastreefde. Voor de beantwoording van deze vraag was geen termijn gesteld en ze was niet als ultimatum bedoeld.

Het antwoord hierop werd op 5 December door de Japansche onderhandelaars KOEROESA en NOMOERA aan president ROOSEVELT overhandigd.

Het hield in, dat de Japansche troepen daar gestationneerd waren ingevolge de overeenkomst met de Fransche regeering om de Fransche kolonie tegen Chineesche troepen te beschermen. De overeenkomst tusschen Japan en Frankrijk beoogde de gemeenschappelijke verdediging van Indo-China en de zich aldaar bevindende Japansche troepen overschreden niet het bij het verdrag vastgestelde getal. De langs de Indo-Chineesche grens samengetrokken Chineesche troepen vormden een bedreiging van de Fransche kolonie en van de Japansche belangen aldaar.

De tusschen Japan en Frankrijk overeengekomen maximum versterking bedroeg 50.000 man. Echter namen Amerikaansche en Engelsche berichten een versterking aan van 125.000 man, afgezien van de aankomst van nog nieuwe vloot- en luchtstrijdkrachten.

Intusschen was de mobilisatie der Nederlandsch-Indische luchtmacht op 5 December voltooid.

Steeds meer begonnen de teekenen er op te wijzen, dat de crisis in het Verre Oosten door een spoedige breuk zou worden gevolgd. De Japansche vlootbeweging naar het Zuiden en het zenden van troepen naar Fransch-Indo-China hadden den toestand wel verscherpt.

Aangezien het Japansche antwoord in Washington onbevredigend werd bevonden, richtte president ROOSEVELT zich op 6 December nog tot den

Keizer van Japan, met een boodschap, waarvan de inhoud niet bekend is gemaakt, maar waarvan echter mag worden aangenomen, dat het zijn bedoeling was een beroep te doen op de instantie, die zich boven de verschillende politieke en militaire stroomingen in Japan verheft, waarbij blijkbaar werd aangenomen, dat de stroomingen die een oorlog onvermijdelijk achtten, slechts een deel van de Japansche openbare meening weergaven. Tezeldertijd gaf het Ministerie van Oorlog te Washington bevel het geheele militaire personeel der Vereenigde Staten te mobiliseeren.

Het beroep van ROOSEVELT kon echter nauwelijks te Tokio zijn ontvangen, toen reeds de eerste Japansche vijandelijkheden op verschillende plaatsen van het Pacific-gebied waren ingezet.

De operaties van het begin der vijandelijkheden tot ultimo December.
(zie kaart in de Januari-aflevering 1941).

Nadat de regering der Vereenigde Staten de mobilisatie had gelast van leger en vloot en de laatste mogelijkheid op een vreedzame regeling van het conflict verdwenen scheen, opende Japan op 7 December de oorlogshandelingen tegen de Vereenigde Staten en Engeland.

(Officieel is de oorlogstoestand ingegaan op 8 December 1941, 6 uur plaatselijken tijd, d.i. 7 December 10 uur M.E.T.).

Het zette de aanvallen in den Pacific in met luchtaanvallen op de Amerikaansche vlootbasis Pearl Harbour op de Hawaii-eilanden. Deze aanvallen, door marinevliegtuigen van een vliegtuig-moederschip af gedaan, richtten zich vooral tegen de daar gestationeerde vloot, de marineinstallaties, het vliegveld Hickman Field en het eveneens tot de Hawaii-groep behoorende eiland Oeahoe. Tezeldertijd werden Manilla op de Philippijnen en de eilanden Guam en Wake aangevallen, dus alle vooruitgeschoven steunpunten der Vereenigde Staten, terwijl in den ochtend van 8 December Japansche troepen werden geland op de Bataneilanden, op de Philippijnen, op verschillende punten op de Oostkust van Malakka, o.a. bij Sengora op Thailandsch gebied, en de grens tusschen Thailand en Fransch Indo-China werd overschreden door Japansche troepen, welke reeds 's avonds even over negen Bangkok binnenrukten. Op het vasteland van Azië werd Sjanghai bezet.

Over het geheel genomen kon toen reeds worden gezegd, dat deze onverwachte Japansche aanval niet zonder succes was gebleven.

Bij de aanvallen op Hawaii leden de Amerikaansche Pacific-vloot en het leger gevoelige verliezen.

Drie Amerikaansche slagschepen werden getroffen, waarvan twee verloren gingen, de *Oklahoma* en de *West Virginia*; voorts gingen verloren drie torpedo-jagers, de *Cassin*, de *Downes* en de *Shaw*, twee mijnenleggers, de *Ogalala* en de *Lank*, en het doelschip *Utah*, terwijl te land het aantal dooden zeer groot was.

Bij Guam zouden de Amerikaansche mijnenveger *Penguin* en drie koopvaardijschepen tot zinken zijn gebracht.

In Sjanghai werd de Engelsche kanonneerboot *Petrel* tot zinken gebracht, terwijl op de Wangpo de Amerikaansche kanonneerboot *Wake* in Japansche handen viel.

Bij deze acties meldden de Japanners slechts het verlies van één schip.

In Nederlandsch-Indië werd de algeheele mobilisatie afgekondigd, die voor de Buitengewesten op 9 en voor Java op 11 December was voltooid.

Nog denzelfden dag verklaarde Japan den Vereenigde Staten en Engeland den oorlog.

Versterkingswerken in de bocht van Manilla.

In den ochtend van 8 December maakte de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië bij proclamatie door de radio het bestaan van den staat van oorlog tusschen Nederlandsch-Indië en Japan bekend.

Nu volgden over en weer het verbreken van de diplomatieke betrekkingen en de oorlogsverklaringen elkaar snel op.

De vertegenwoordiger van het Japansche expeditiecorps in Fransch Indo-China sloot te Hanoi een militair bondgenootschap met de regeering van dit gewest, terwijl tusschen Thailand en Japan op 8 December een overeenkomst werd gesloten, op grond waarvan de Japansche strijdkrachten doortocht werd verleend en de troepen zekere faciliteiten genoten, terwijl Thailand maatregelen nam om botsingen tusschen Thailandsche en Japansche troepen te voorkomen. Op 11 December werd deze overeenkomst gevolgd door een offensief en defensief bondgenootschap tusschen Japan en Thailand.

In Noord Thailand, waar Britsche en Chineesche troepen van Tsjoeking de grens hadden overschreden, kwam het al spoedig tot een treffen met Japansche troepen, in de buurt van Tsjengmai. Door het sluiten van het offensief en defensief verbond met Thailand waren de op Malakka ageerende Japansche troepen in den rug gedekt en richtte de Japansche aanval zich daar vooral tegen de luchtbases in het gebied van Noord Malakka, in het bijzonder tegen Kota Bahroe.

Naar de Japansche woordvoerder mededeelde, hadden de Japansche troepen bij de landing op Malakka geen verliezen geleden, hoewel men ernstig vreesde, dat deze landing zou worden gehinderd (de landing vond dus blijkbaar plaats op een niet bezet gedeelte van de Thailandsche kust), aangezien Britsche vliegtuigen het convooi te vroeg hadden ontdekt.

Op 8 December voerde de Japansche vloot een intensief bombardement uit op het Amerikaansche steunpunt Midway Island en landden Japansche troepen op het eiland Loebang, ongeveer 100 km Z.W. van Manilla; Naoera een Engelsch eiland ten N.W. van de Salomonseilanden werd aangevallen.

In den middag van 10 December werden van de op 8 December door de Japansche luchtmacht gemelde vloot aan de Oostkust van Malakka, sterk ongeveer 25 door oorlogsschepen begeleide transportschepen, het slagschip *Prince of Wales* en den slagkruiser *Repulse* tot zinken gebracht.

Ondersteund door het luchtwapen verrichtten de Japanners landingen op Wake en Guam.

Hongkong werd van de land- zoowel als van de zeezijde ingesloten, terwijl de internationale concessies in China werden bezet.

Op Baker Island, ten Noorden van de Phoenix-eilanden, voerde de Japansche marine een aanval uit, waar defensieve stellingen werden verwoest.

Overal bleef Japan in het offensief en voerde felle bombardementen uit. In de nabijheid van Hawaii leverden Japansche en Amerikaansche vlooteenheden slag. Volgens Japansche berichten gingen hierbij aan geallieerde zijde verloren het Amerikaansche slagschip *Arizona* en een Britsche torpedojager.

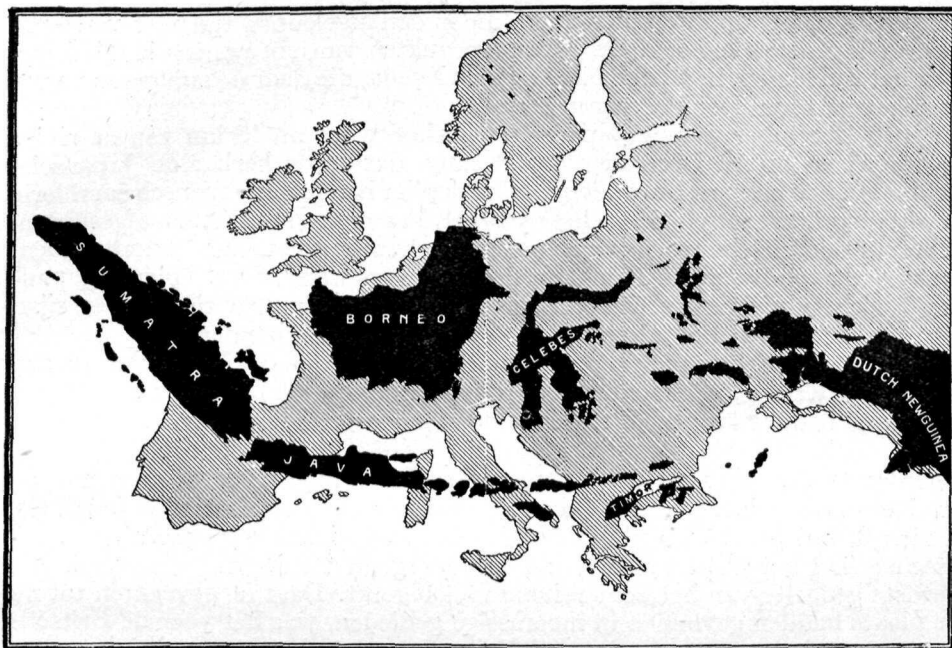
Nadat de Japanners op 8 December het eiland Fuga een der Zuidelijkste eilanden van de Bataneilanden hadden bezet, werden op 10 December troepen aan land gezet bij Apari op de noordkust en bij Vigan op de westkust van Luzon het hoofdeiland van de Philippijnen.

De landing bij Apari slaagde, waardoor het fort Stotsenburg op ongeveer 100 km noord van Manilla al spoedig in Japansche handen viel, terwijl die bij Vigan werd afgeslagen, waarbij twee transportschepen verloren gingen. Daar de landing op Malakka een bedreiging voor Singapore vormde, kwamen op 10 December Nederlandsch-Indische vloot- en luchtstrijdkrachten, vermoedelijk op verzoek van Engeland daarheen gezonden, aldaar aan. Op 11 December waren de Engelschen genoodzaakt Kota Bahroe te ontruimen en hun strijdkrachten ten Zuiden daarvan samen te trekken, terwijl de Japanners in Centraal-Malakka met zware tanks waren geland. In de lucht ontwikkelden de Japanners een groote activiteit boven Malakka, waar vooral de haven van Penang en het daar tegenover gelegen vliegveld Butterfield het zwaar hadden te verantwoorden.

De haven Apoera op Guam, waar de zwakke bezetting gevangen werd gemaakt, werd bezet, evenals de internationale nederzetting Koelangsoe tegenover Amaoy.

Op 11 en 12 December werden zoowel in Noord- als in Zuid Luzon bij Legaspi troepen aan wal gezet op een kustgedeelte met een oppervlakte van 250 km. De aanval, die thans uit beide richtingen op Manilla werd ingezet, geschiedde onder voortdurende zware luchtaanvallen op de stad en op het vlootsteunpunt Cavite, op Iba, Batangas, het vliegveld Clarkfield en op Davao op het eiland Mindanao. Bij Toegugaroe, Illigan en Pamplona op Noord Luzon zetten de Japanners valschermtroepen in, terwijl vlootconcentraties werden gemeld op de westkust tegenover de provincie Kambeles.

De insluiting van Hongkong werd steeds nauwer. Reeds op 10 December hadden de Japanners het belangrijke punt Kinsjan aan den oostelijken haveningang bezet, van waar uit ze den verderen aanval op Kauloen, het vliegveld van Hongkong, op den vasten wal gelegen, inzetten. Dit viel op 13 December tijdens een nachtelijken aanval, waarbij verbitterd werd gevochten, in Japan-

Vergelijking van de kustlijnen en gebieden van Nederlandsch-Indië en Europa.

sche handen, waarmede de Engelschen geheel van het vasteland waren verdreven en zich op het eiland terugtrokken.

Ook voor Tsjoenking was dit van groot belang, omdat voor Tsjoenking nog altijd een verbinding met de rest van de wereld over Hongkong liep.

Japan had intusschen de heerschappij in de lucht boven Malakka bevochten, terwijl op de Philippijnen, waar nieuwe landingen door valschermtroepen werden verricht, de Japanners nu op drie plaatsen vasten voet hadden gekregen.

Wanneer we den toestand beschouwen aan het einde van de eerste week van den oorlog in de Pacific zien we: de Amerikaansche vloot had gevoelige verliezen geleden; op de eilanden Guam en Wake werden nog gevechten geleverd; hevigen druk op Luzon, Manilla bedreigd; de internationale concessies in Japansche handen, Hongkong bedreigd; op Malakka hevigen Japanschen druk op de Zuid van Kota Bahroe teruggetrokken Britsche troepen.

In de week van 14 tot 21 December zien we een geleidelijk verder voortschrijden van de Japanners op Malakka. De reeds met zware en lichte tanks uitgeruste Japansche troepen, versterkt met nieuw gelande troepen te Singora en Kota Bahroe, drongen door naar het Zuiden en geraakten in gevecht, met een door de Engelschen daar tegen ingezette pantserdivisie. Deze leed hierbij zware verliezen. Het Japansche hoofdkwartier meldde de algeheele vernietiging van deze divisie.

Een gedeelte van de Japansche troepen, welke op de Oostkust waren geland, hadden een doorbraak naar de Westkust naar het Kedahgebied tot stand gebracht, waar hevige gevechten werden geleverd, onder gelijktijdige heftige luchtaanvallen op de vliegvelden Ajer, Tawar en op Ipoh in het district Penang, waar de Britsche troepen zich verder naar het Zuiden terugtrokken. Hierdoor viel het geheele vasteland tegenover Penang, na Singapore de be-

langrijkste plaats op het schiereiland, die in den afgeloopen tijd zeer versterkt was, in Japansche handen. De Japanners rukten van vijf punten in Thailand naar het Zuiden op, in Kedah o.a. langs de Noeda, die daar de zuidgrens vormt en ongeveer tegenover Penang in zee valt.

Op 18 December was de Japansche voorhoede tot op 15 km van de rivier gevorderd en op 19 December lag Penang, dat reeds herhaalde Japansche luchtaanvallen had moeten ondergaan, onder het bereik der Japansche artillerie en was de geheele provincie Wellesley bezet. Penang was volkomen afgesneden, waardoor de Britsche troepen zich genoodzaakt zagen het eiland te ontruimen, dat in den avond van den 19en door de Japanners werd bezet. Volgens Japansche berichten viel een groote buit aan ruwe en geraffineerde tin, rubber, rijst, auto's, alsmede een tiental groote motorbooten in hun handen.

Na het doortrekken van de provincie Perak naderden de Japansche troepen de Soengei Kriang, waarachter de Britsche troepen, die zich met succes van den vijand hadden losgemaakt, zich hadden gereorganiseerd. Verder meer naar het binnenland werd nog gevochten bij Srik (Grik), halverwege de kust en Kelantan, waar blijkbaar de Japanners trachtten zich te vereenigen met de van Kota Bahroe uit naar het Zuiden oprukkende Japanners aan de Oostkust, en zich in het bezit wilden stellen van de belangrijkste opmarschwegen. Intusschen had het front een uitbreiding ondergaan tot 80 km en nog was het breedste gedeelte van het Schiereiland niet bereikt. Daar de gevechten tot nu toe plaats hadden gevonden in moerassige gebieden, was het voor de Britsche troepen van belang aan de Soengei Kriang stand te houden, aangezien meer naar het Zuiden het terrein hooger wordt, wat den aanvallers gelegenheid zou bieden zich gemakkelijker te ontplooien. Van Noord Malakka uit werd niet alleen Singapore bedreigd; van hieruit en van de westgrens van Thailand uit, werd de Birmaweg, een van de belangrijkste levensaders van Tsjoenking, eveneens bedreigd ¹⁾.

Teneinde den Japanschen opmarsch in de richting van Rangoon, het beginpunt van den Birmaweg, het hoofd te bieden, brachten de Engelschen versterkingen daarheen, vermoedelijk uit Britsch-Indië, af te leiden uit het bericht, dat de Japansche luchtmacht een vloot van 18 transportschepen had gemeld, varende naar Rangoon.

De Japansche landingen op Malakka hadden het schiereiland in tweeën gesneden, waardoor de verbindingen van Noord naar Zuid volkomen waren verbroken en de Japanners ook de Zuidelijke uitlooper van Birma en de geheele landengte van Kra beheerschten. Het vliegveld Victoria Point op de uiterste Zuidpunt van Birma was reeds op 24 December door de Japanners bezet, nadat het kleine Britsche garnizoen zich volgens de plannen en na de noodzakelijke vernielingen te hebben verricht, had teruggetrokken.

Op de Philippijnen werd de concentrische aanval voortgezet onder gelijktijdige felle luchtaanvallen o.a. op 14 December op het Amerikaansche hoofdkwartier te Hagoeio Tarlae, 40 mijl ten oosten van Iba, op het eiland Seboe en de vliegvelden Clarkfield en Nicholsfield en op 16 December op Tarlae(?), waar groote verwoestingen werden aangericht. Bij Vigan ondervonden de Japanners nog steeds fellen tegenstand, doch zij slaagden erin bij Apari een vliegveld te bezetten.

¹⁾ Eind November werd bekend, dat naast den Birmaweg een tweede weg zal worden aangelegd, welke 250 km korter is dan de Birmaweg en onder contrôle der Vereenigde Staten zou worden gesteld.

Op 19 December werden wederom de vliegvelden Nichols Field, Camp Murphy en Saboeran in de omgeving van Manilla, Manilla zelf en Ipo-Ipo op het eiland Panay aangevallen, terwijl de Japanners op 20 December troepen landden te Davao op Mindanao, waar heftige tegenstand werd geboden.

Geleidelijk drongen de Japanners zoo stap na stap door naar het Zuiden, naar Nederlandsch-Indië.

Op 16 December waren Japansche troepen geland op Britsch-Borneo te Miri en Loebang, waar de Britsche troepen terugtrokken, terwijl op dezen dag ook Makassar uit de lucht werd aangevallen en op 19 December de Anambaseilanden 200 km van de Oostkust van Malakka, werden gebombardeerd.

Dit feit en andere teekenen die wezen op een verder Japansch doordringen, zullen wel mede de reden zijn geweest, dat op 17 December Nederlandsch-Indische en Australische troepen het Portugeesche deel van het eiland Timor, waarop Japan sedert kort een luchtlijn had geopend, binnenrukten. In Nederlandsch-Indië werd de geheele koopvaardijvloot gerequireerd, terwijl bekend werd gemaakt, dat Nederlandsch-Indië al datgene, wat dreigde in 's vijands handen te vallen en voor hem waardevol kon zijn, in vollen omvang zou vernietigen.

Tegen Hongkong werden de aanvallen na de verovering van Kauloen met hernieuwde kracht voortgezet.

Bij het systematische artilleriebombardement, dat gepaard ging met felle Japansche luchtaanvallen, waarbij de forten Mosingling en Mount Davis werden verwoest, leed volgens Japansche berichten de Engelsche vloot gevoelige verliezen, n.l. een kanonneerboot, 6 torpedobooten en een torpedojager. Al spoedig stonden de petroleumwerken bij Taikoe in brand. Hoewel 10 Chineesche divisies Tsjoenking troepen afleidingsaanvallen ondernamen in den rug van de Japanners ten Noorden en ten Westen van Kanton, gelukte het dezen toch op 18 December op drie plaatsen op het eiland te landen. Binnen eenige uren tijds hadden ze de 500 m hooge Jardines Hill in het binnenland bezet waarmede het halve eiland reeds in hun bezit was. De Britsche troepen hielden echter hardnekkig stand in een verdedigingslinie, welke liep van den Mount Davis in het Westen naar den Mount Sywan in het Oosten van het eiland. Het was duidelijk, dat de val van dit steunpunt, dat aan alle zijden was ingesloten nog slechts een kwestie van tijd was.

Ook in den Grooten Oceaan zat Japan niet stil. Op 14 December deden Japansche marinevaartuigen aanvallen op Johnson Island en Maoei, welke deel uitmaken van de Hawaii groep, en waar defensieve stellingen werden verwoest. Guam werd geheel bezet en gezuiverd.

Gedurende het verdere gedeelte der maand December schreed de Japansche penetratie naar het Zuiden voort. In het N.O. van Malakka hadden de Engelsen nog lang stand gehouden. In den nacht van 20 op 21 December moesten deze echter Koeala Krai, 70 km ten Zuiden van Kota Bahroe, ontruimen, aangezien hun verbindingen werden bedreigd, daar de Japanners het vliegveld Kelantan in hun rug hadden vermeesterd.

Aan de Westkust bereikten de Japanners, na de bezetting van het steunpunt Taiping, Koeala Kangsar ten Noorden van Ipoh, een centrum van de Maleische tinindustrie, waar de moderne verkeersweg naar Singapore begint. Hevige luchtaanvallen werden gedaan op Koeala Loempoer, de zetel der Federale Regeering der Maleische Staten, en op Selangor. De Japanners waren nu genaderd tot ongeveer 500 km van Singapore en hadden van de Thailandsche grens af reeds een derde van den weg daarheen afgelegd, de geheele provincie

Kedah was in Japansche handen. Van hier uit werd een aanval ingezet in den rug van de Britsche troepen langs den spoorweg naar Kota Bahroe.

Op 26 December werd de Kali Perak overschreden, na de geheele provincie van dien naam te hebben bezet, en werd de vervolging van de terugtrekkende Britsche troepen naar het Zuiden voortgezet. Op 29 December werd Ipoh genomen en waren de monding van de Perak alsmede de versterkingen op den Zuidoever geheel in Japansche handen. Kwantan aan de Oostkust werd op 31 December bezet; de Japanners stonden nu in het Westen op 250 km en in het Oosten op 300 km ten Noorden van Singapore, dat voortdurend uit de lucht werd aangevallen. Niettegenstaande de Engelschen bij den strijd om de groote verkeerswegen, om welker beheersching het nu verder ging, op hun terugtocht alle bruggen en kunstwerken vernielden, hadden ze tot nu toe nog geen kans gezien den Japanschen opmarsch te stuiten. Volgens Japansche schatting bedroeg het aantal der geallieerde strijdkrachten op Malakka 140.000 man en wel 18.000 Engelschen, 25.000 Australiërs, de rest Britsch-Indiërs.

Van Birma uit deden Birmeesche strijdkrachten op 24 December een aanval op eenige Thailandsche vliegvelden, terwijl zich eveneens gevechten afspeelden aan de noordgrens van Thailand in de nabijheid van Tshiengasen. Van Engelsche zijde werd de grens tusschen Birma en Thailand versterkt en werden de daar gelegen vliegvelden verbeterd. Rangoon werd herhaalde malen van uit de lucht aangevallen, terwijl omgekeerd de Engelschen plaats en Thailand o.a. Noesjin bombardeerden.

De plaatsvervangend minister van financiën in Thailand, PANANANDA, verklaarde, dat, niettegenstaande het ontbreken van een oorlogsverklaring, Thailand in strijd was met de tegenstanders van Japan en dat de economische betrekkingen met Groot-Brittannië, Amerika, Birma en Malakka waren verbroken.

De aanvallen op Hongkong vonden met onverminderde hevigheid voortgang. Op 24 December sloegen de gevechten over op het ten Oosten van Hongkong gelegen eiland Toenlorg.

Op 25 December te 17.50 bood de commandant van Hongkong de overgave aan; te 19.30 werd het vuur gestaakt.

Op 22 December werd een vloot van naar schatting 80 transportschepen gemeld in de Golf van Lingayen en deden de Japanners een landing in grooten stijl op een 16 km lange kuststrook bij Antinemon 115 km en bij Agno \pm 100 km ten Noorden van Manilla, waar ook pantserwagens aan land werden gezet, en voorts bij Lucena ten Zuiden van Manilla, onder gelijktijdige hevige lucht-aanvallen op strategische punten en vliegvelden op Luzon. Door deze landingen was het zeer te duchten dat de Japanners de geheele Westkust van Luzon zouden beheerschen. Geschat werd, dat er \pm 100.000 Japanners op de Philippijnen waren geland. Davao op het eiland Mindanao, waar de Japanners op 20 December waren geland, werd op 22 December bezet. Het verlies van Mindanao, door welks verovering Japan een wig dreef tusschen de Philippijnen en het overige deel van den Archipel, was een directe ernstige bedreiging voor Nederlandsch-Indië.

Teneinde Manilla te sparen besloot de Amerikaansche legerleiding op de Philippijnen Manilla tot open stad te verklaren, welke verklaring evenwel door Japan van de hand werd gewezen. Op 26 en 27 December vonden op twee plaatsen \pm 70 km ten Noorden van Manilla wederom landingen plaats. De Japansche troepen die te Apari waren geland, hadden inmiddels Tuguegarao bereikt. Hier brachten de Japanners zware artillerie in actie. Dat het den Japanners

begonnen was zich zoo spoedig mogelijk van de heerschappij over Luzon te verzekeren, blijkt wel uit de versterkingen, die in de laatste dagen van December daarheen werden gezonden aan divisies infanterie, regimenten vechtwagens en cavalerie. Hevige luchtaanvallen werden op de belangrijkste punten gedaan; op 27 December ondergingen de havens, de baai van Manilla en de eilandvesting Corregidor 25 à 30 zware aanvallen.

Op 30 December was het grootste deel van de Amerikaansche troepen samengetrokken in de provincie Pampanga, waar een kortere verdedigingslinie kon worden ingericht tegen de van uit het Zuiden oprukkende Japanners, die reeds de grens van de provincie Tayabas hadden bereikt.

De verbinding van Manilla met Santa Cruz was door de vernieling der wegen en bruggen in de provincie Lagussa verbroken.

Cavite werd bedreigd door een te Batangas gelande Japansche colonne, die de volledige controle reeds had verworven over den naar Manilla voerenden spoorweg. Op 29 December week een deel van de Amerikaansche luchtmacht op de Philippijnen uit naar Nederlandsch-Indië.

In den Stillen Oceaan deed Japan aanvallen op verschillende eilanden, op 23 December gingen Japansche troepen aan land op Apaiang, dat deel uitmaakt van de Gilberteilanden. Verder ondernam de Japansche vloot aanvallen op Maoei, Johnston Island en Palmyra, steunpunten tusschen Hawaii en het Zuidwestelijk deel van den Stillen Oceaan.

Het eiland Wake werd op 24 December geheel bezet.

De op 16 December op Britsch-Borneo en Serawak gelande Japansche troepen ontvingen op 24 en 29 December versterking.

De op 24 December gelande troepen namen op 28 December Koetsjing, de hoofdstad van Serawak, tevens een belangrijke luchtbasis, in, waarop gemeld werd, dat het gros der Britsche troepen met succes uit Serawak was teruggetrokken.

In Nederlandsch-Indië deed de Japansche luchtmacht op 29 December een aanval op het vliegveld van Medan en eenige plaatsen op Celebes.

In verband met de steeds toenemende bedreiging van het Nederlandsch-Indische gebied werd gelast, dat in Nederlandsch-Indië alle 17-jarige mannen zich in Januari moesten melden.

Tusschen de regeering te Tsjoenking en Engeland kwam op 26 December een militair bondgenootschap tot stand, ondertekend door Tjang Kai Tjek ter eener en generaal Wavell, den opperbevelhebber der geallieerde troepen, en Sir William Platt, den commandant der Britsche luchtstrijdkrachten in Indië, ter anderer zijde.

Tegen Tsjoenking zette Japan de actie in het afgeloopen tijdperk voort.

Tegen het eind van het jaar moet worden geconstateerd, dat de positie der geallieerden ongetwijfeld slechter was geworden, en wel als gevolg van de slagen, die men in het begin had moeten incasseeren. Japan voerde in den Pacific met recht een „Blitzkrieg”.

De groote Japansche successen zijn voor een deel wel mede toe te schrijven aan drie tot nog toe onbekende, althans niet algemeen toegepaste strijdmethodes en -middelen.

Te Pearl Harbour werd door de Japanners met veel succes gebruik gemaakt van kleine onderzeeërs. Deze hebben een lengte van 12.6 m en een hoogte van 1.50 m. De commandotoren is 1.35 hoog. De boot bezit twee torpedo's in twee bijzondere lanceerbuizen. Het vaartuigje wordt voortbewogen door een electro-

motor, zoowel voor het varen boven, als onder water. Deze tweemans-onderzeeërs worden door moederscheper tot in de nabijheid (\pm 100 mijl) van het doel vervoerd, en dan te water gelaten. Doordat bij den aanval op de Amerikaanse vloot zulk een kleine duikboot strandde, zijn daaromtrent nu meer bijzonderheden bekend.

Bij de gevechten om Hongkong werd voor de eerste maal gebruik gemaakt van zwemmende troepen, die slechts met geweer bewapend de Lymoon engte, welke Hongkong van het vaste land scheidt, overzwommen. Doordat ze de mijnversperring onschadelijk maakten, konden transportscheperen vrijwel ongehinderd volgen.

Een derde weliswaar bekende, echter niet algemeen toegepaste strijdwijze, die de Japansche vliegers toepassen en door hen wordt betiteld met „jibakoe”, is een ondergaan met het geheele toestel, waarbij zich een vlieger met zijn geheele bommenlast op het doel stort.

Verklaring van enkele in het artikel voorkomende namen van plaatsen en rivieren.

Koeala-Kwala	= riviermonding.	Singa	= leeuw.
Loempoer	= modder.	poera	= groote woning, meestal van een vorst.
Ajer	= water.	Kota-Kotta	= stad.
Ajer tawar	= zoet water.	bahroe	= nieuw.
Singapore	= leeuwenstad.	Kali-Soengei	= rivier.

B.

(Wordt vervolgd).

Hoofdredacteur: D. A. van Hilten, Den Haag

Verantwoordelijk voor de advertentiën: Mevr. H. H. F. Milius, Den Haag

Uitgever: Moorman's Periodieke Pers N.V., Zwarteweg 1, Den Haag

Drukker: N.V. Drukkerij v.h. L. E. Bosch & Zn., K 2350, Oudegracht 172-176, Utrecht

Betaling Abonnement 2e kwartaal 1942

Tot 6 APRIL a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het 2e KWARTAAL 1942 à f 2.63 (binnenland) te voldoen per postwissel of door overschrijving op postrekening 44715 ten name van Moorman's Periodieke Pers N.V. met vermelding: „abonnement De Militaire Spectator 2e kwartaal 1942”.

Na dien datum zal over het abonnement, verhoogd met 15 cent incassokosten, per kwitantie worden beschikt.

Aan abonné's, die gebruik wenschen te maken van automatische gireering, zenden wij gaarne een **ingevuld machtigingsformulier**.

ADMINISTRATIE „DE MILITAIRE SPECTATOR”
Zwarteweg 1, Den Haag.